

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Jana Šustová (diplomantka)

Právní aspekty odměňování advokátů

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Dita Frintová, Ph.D.

Katedra: Občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 6. prosince 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

V Praze dne 6. prosince 2009

Jana Šustová

Obsah

Obsah	1
Úvod.....	3
1. Základní pojmy	5
1.1 Pojmy advokacie a advokát.....	5
1.2 Pojmy právní pomoc a poskytování právních služeb.....	6
2. Počátky advokacie a formy odměny za poskytování právních služeb v minulosti	10
3. Odměňování advokátů	18
3.1 Právní úprava odměňování advokátů.....	18
3.1.1 Zákon o advokacii.....	18
3.1.2 Advokátní tarif.....	19
3.1.3 Vyhláška o paušální sazbě odměny	19
3.1.4 Stavovské předpisy	20
3.1.5 Evropské předpisy.....	20
3.2 Způsoby sjednávání odměny.....	21
3.2.1 Smlouva o poskytování právních služeb	21
3.2.2 Povinnost advokáta odepřít poskytnutí právních služeb.....	23
3.3 Druhy odměny.....	27
3.3.1 Smluvní odměna	28
Časová odměna	29
Podílová odměna.....	31
Odměna za úkon	33
Paušální odměna	34
Záloha	34
Předpokládaná kalkulace výše smluvní odměny	35
Přiměřenost smluvní odměny	36
3.3.2 Mimosmluvní odměna.....	38
Tarifní hodnota	39
Úkon právní služby.....	41
Zvýšení a snížení mimosmluvní odměny	44
3.4 Náhrady spojené s poskytováním právních služeb	46
3.4.1 Náhrada hotových výdajů advokáta.....	47
Náhrada skutečně vynaložených nákladů	47
Paušální náhrada nákladů.....	47
Režijní paušál.....	48
3.4.2 Cestovní výdaje.....	49
3.4.3 Náhrada za promeškaný čas.....	51
3.5 Daňové aspekty poskytování právních služeb	52
4. Odměna advokáta jako součást nákladů řízení	53
4.1 Stanovení paušální sazby výše odměny podle vyhlášky č. 484/2000 Sb.....	53
4.2 Ostatní náklady spojené s řízením	57
5. Právní pomoc poskytovaná advokáty	59
5.1 Poskytování právních služeb bez nároku na honorář.....	59
5.2 Poskytování právních služeb ustanoveným advokátem bezplatně nebo za sníženou odměnu	60

6. Jiná výdělečná činnost advokáta.....	64
7. Současná právní úprava ve světle zahraničních zkušeností.....	68
7.1 Právní úprava platná v Německé spolkové republice.....	68
7.2 Právní úprava platná ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska.....	70
Závěr.....	74
Seznam použitých pramenů.....	77
1. Monografie.....	77
2. Periodika.....	78
3. Internetové zdroje.....	78
Seznam použitých zkratk.....	79
Summary.....	80
Seznam klíčových slov (List of Key Words):.....	81

Úvod

Téma své diplomové práce jsem zvolila zejména s ohledem na skutečnost, že problematice poskytování právních služeb advokáty a zejména problematice odměňování advokátů za poskytnutí jejich služeb není v současné době věnována dostatečná pozornost. Pokud se na trhu odborné, nebo spíše populárně naučné literatury některá publikace objeví, je zaměřena spíše na obecnou problematiku poskytování právních služeb advokáty, organizaci advokacie, podmínky výkonu advokacie, popřípadě se věnuje vztahu advokáta a jeho klienta s ohledem na jejich vzájemná práva a povinnosti.

Odměna advokáta je přitom jednou z podstatných náležitostí právního vztahu mezi advokátem a jeho klientem. Již zákon o advokacii¹ ve svém ustanovení § 1 odst. 2 stanoví, že se poskytování právních služeb děje za úplaty. Tato úplata neboli odměna za poskytnutí právních služeb je pak zpravidla hlavním předmětem zájmu jak advokáta, tak jeho klienta. Pro advokáta tato odměna představuje hlavní zdroj příjmů, pro klienta pak odměna představuje náklady spojené se získáním informací o jeho subjektivních právech a zejména pak s vymáháním takovýchto subjektivních práv. Pro některé členy společnosti pak může odměna advokáta představovat překážku na cestě ke spravedlnosti, neboť je pro ně cena za právní pomoc příliš vysoká. Tomuto by se společnost měla snažit zabránit a měla by určitým způsobem zajistit, aby se k potřebné právní pomoci dostali i lidé, kteří si nemohou dovolit zaplatit běžnou odměnu advokáta. Dostupnost právní pomoci pro každého je jedním ze znaků demokratické společnosti, proto je právo na právní pomoc pravidelně zakotvováno v mezinárodních úmluvách i vnitrostátních normách nejvyšší právní síly.

V úvodu své práce se budu věnovat některým základním pojmům, na které navážu stručným pojednáním o historii advokacie se zmínkou o vývoji odměňování advokátů. Hlavní pozornost chci věnovat samotné problematice odměňování advokátů tak, jak je upravena českým právním řádem, zejména možným způsobům sjednávání odměny, a to

---

¹ Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů (dále také „ZA“).

zejména s ohledem na profesní etiku advokáta. S otázkou odměňování úzce souvisí i náhrada nákladů v soudním řízení, neboť odměna právního zástupce představuje jednu z položek nákladů soudního řízení, proto bych se ráda krátce věnovala i této problematice. Dále se ve své práci stručně zmíním o dostupnosti právní pomoci a omezení jiných výdělečných činností advokáta. Na závěr práce bych ráda provedla krátké zamyšlení nad současnou právní úpravou spojené s porovnáním naší právní úpravy s úpravou německou a anglickou.

1. Základní pojmy

1.1 Pojmy advokacie a advokát

Advokacii si obecně můžeme představit jako profesní stav, určitou skupinu lidí, která je oprávněna vykonávat specifickou činnost, a to poskytovat právní služby. Většina lidí si však pod tímto pojmem představí přímo onu specifickou činnost, poskytování právních služeb, kterou mohou vyvíjet zpravidla jen advokáti. Pojem advokacie však v minulosti prošel určitým vývojem, a proto na něj nyní můžeme nahlížet ve dvou rovinách.

- ❖ Podle materiálního pojetí advokacie spočívá v poskytování právních porad a zastupování zájmů jiných osob před soudy a dalšími orgány, a to kteroukoli osobou. K této činnosti nejsou zapotřebí žádné osobní předpoklady ani zvláštní kvalifikace. Takováto činnost je vlastní každé společnosti, je patrně stará jak lidstvo samo a nutně se musela objevit již při spáchání prvního zločinu. Osoba, která se tohoto zločinu dopustila, potřebovala pomoc od někoho, kdo by hájil její zájmy oproti zbytku společnosti. Tato činnost mohla být vykonávána jako přátelská výpomoc, či to mohla být povinnost, která někomu vyplývala z určitého společenského postavení. Takovouto činnost však nemůžeme označit jako výkon advokacie v pravém slova smyslu.
- ❖ Proto existuje také formální pojetí advokacie, kdy je poskytování právní pomoci vyhrazeno určité skupině lidí, která tuto činnost vykonává profesionálně jako své povolání. Tito lidé jsou pak označováni jako advokáti, musí splňovat zákonem stanovené podmínky a jejich činnost je podmíněna formální autorizací. Toto formální pojetí advokacie lze v současné době označit jako převažující.

Slyšíme-li slovo advokát, vybavíme si většinou vysokoškolsky právnícky vzdělanou osobu, která je oprávněna poskytovat právní pomoc, a to jak jednotlivcům (fyzickým osobám), tak institucím (právníckým osobám). Toto poskytování právních služeb vykonává advokát soustavně a zpravidla za úplat. V České republice jsou advokáti povinně sdružováni do profesní samosprávné korporace, kterou je Česká advokátní

komora. Advokát je osoba, která je jako advokát zapsána do seznamu advokátů. Do seznamu advokátů je možné zapsat osobu, která splňuje zákonem stanovené požadavky. Těmito požadavky jsou zejména úplné vysokoškolské vzdělání v oboru právo, potřebná doba praxe a složení advokátní zkoušky². Advokát je pak jako jediný oprávněn poskytovat právní pomoc ve všech záležitostech a při výkonu advokacie je povinen užívat označení advokát. Advokát může vykonávat advokacii samostatně, ve sdružení, či v rámci obchodní společnosti³. Relativně nově bylo umožněno vykonávat advokacii i v pracovním poměru.

Původ slova advokát je třeba hledat v latině, a sice v latinském výrazu „advocatus“, což bychom mohli přeložit jako přivolaný (ve smyslu přivolaný na pomoc). V antickém Římě se tohoto výrazu užívalo pro osobu společensky výše postavenou a zpravidla také znalou práva, tzv. patrona, který měl za povinnost chránit a obhajovat u soudu svého klienta, jakožto osobu níže postavenou a na patronovi do jisté míry závislou.⁴

1.2 Pojmy právní pomoc a poskytování právních služeb

V životě každého z nás nejednou nastane situace, kdy se ocitne před určitým problémem, jehož vyřešení předpokládá určitou znalost práva. Může se jednat o nejrůznější situace, potřebujeme např. prodat či koupit nemovitost, uspořádat své majetkové záležitosti před vstupem do manželství, nebo naopak provést majetkové vypořádání po zániku manželství, chceme vyřešit dlouholeté spory s nepřijemným sousedem, můžeme chtít založit vlastní obchodní společnost a začít podnikat, či jsme se dopustili nějakého prohřešku proti zákonu a potřebujeme poradit, jak se v nastalé situaci zachovat. V takovýchto a dalších obdobných situacích stojíme před určitým právním problémem a hledáme osobu, která by nám nezávisle a nestranně poradila s řešením

---

² Další požadavky viz ustanovení § 5 ZA.

³ Přípuštěné jsou tyto formy obchodních společností: veřejná obchodní společnost, komanditní společnost a společnost s ručením omezeným (s určitými odchylkami oproti obchodnímu zákoníku, blíže o těchto odchylkách viz ustanovení § 15 ZA).

⁴ Balík, S. ml.: *Advokacie včera a dnes*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2000, str. 7.

tohoto problému. Hledáme tedy osobu, která nám poskytne kvalifikovanou právní pomoc. Na pojem právní pomoc však můžeme nazírat v několika rovínách.

- ❖ Většina z nás si pod pojmem právní pomoc představuje určitou službu, kterou poskytuje speciálně kvalifikovaná osoba, službu, která spočívá v právním posouzení určité situace a v poskytnutí právní rady, co učinit, abychom dosáhli námi kýženého výsledku. Někdy očekáváme, že nás tato osoba bude také zastupovat před nejrůznějšími úřady a institucemi a že bude hájit naše práva. V zahraniční odborné literatuře se toto poskytování právních služeb označuje jako „legal service“, a to v angloamerickém právním systému, „Rechtsberatung“ a „Prozessvertrete“ v německy psané odborné literatuře a ve francouzské jako „Service Juridique“.
- ❖ Existuje však i další možný význam pojmu právní pomoc, můžeme jej označit jako právní pomoc v užším smyslu. Jedná se o případ, kdy se určitá osoba ocitne v obtížné životní situaci, nejčastěji z důvodu nedostatku finančních prostředků, v důsledku čehož by nemohla uhradit náklady spojené s poskytováním právních služeb. Takovýmto osobám je poskytována právní pomoc, která spočívá v poskytnutí právních služeb bezplatně nebo za sníženou odměnu. V zahraničí mají pro tuto situaci vyhrazeny zvláštní pojmy, aby ji dostatečně odlišili od obecného poskytování právních služeb. V anglicky psané odborné literatuře se používá pojmu „legal aid“, v německé literatuře pak pojmů „Beratungshilfe“ a „Prozesskostenhilfe“, ve francouzské literatuře „L'Aide Juridique“.

Pojem právní pomoc zná i český právní řád. Již Listina základních práv a svobod hovoří ve svém článku 37, že každý má právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to dokonce již od počátku řízení. Zde je nutné rozlišovat tři odlišné situace.

- ❖ První z nich je ta, že se určitá osoba ocitne v nějaké obtížné životní situaci a nemá finanční prostředky k tomu, aby si mohla dovolit uhradit advokátovi odměnu. Pro tyto případy stanoví jednotlivé procesní předpisy možnost, aby mohl každý v odůvodněných případech požádat o přidělení právního zástupce, jehož odměnu pak hradí zcela nebo zčásti stát. V případě, kdy neprobíhá řízení podle žádného z procesních předpisů a určitá osoba potřebuje právní pomoc, je

možné se obrátit na Českou advokátní komoru, která určí žadateli o právní služby advokáta, který je pak povinen právní pomoc poskytnout bezplatně, nebo za sníženou odměnu.⁵

- ❖ Druhá situace je taková, kdy určitá osoba potřebuje právní pomoc, avšak žádný z advokátů, na které se obrátila, jí nechce tyto právní služby poskytnout. V takovéto situaci je opět možné se obrátit na Českou advokátní komoru, která určí neúspěšnému žadateli o právní služby advokáta, který je pak povinen právní pomoc danému žadateli poskytnout.⁶
- ❖ V neposlední řadě je zapotřebí se zmínit o tzv. advokátním přímusu, čili situaci, kdy zákon vyžaduje, aby byl účastník řízení zastoupen advokátem (např. v řízení o dovolání⁷, řízení před Ústavním soudem⁸). Toto povinné zastoupení je pak zvláštní podmínkou řízení, jejíž nedostatek lze odstranit, bez jejíhož splnění však nelze věc meritorně projednat.

S pojmy právní pomoc nebo právní služba⁹ ve výše uvedených významech se můžeme setkat i v jiných právních předpisech, např. v zákoně o advokacii (zákon č. 85/1996 Sb. ve znění pozdějších předpisů), notářském řádu (zákon č. 358/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů), advokátním tarifu (vyhláška č. 177/1996 Sb. ve znění pozdějších předpisů) zákoně o daňovém poradenství (zákon č. 523/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů) či v exekučním řádu (zákon č. 120/2001 Sb. ve znění pozdějších předpisů).

O právní pomoci hovoří i zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním (zákon č. 97/1963 Sb. ve znění pozdějších předpisů) a zákon o zajištění právní pomoci v přeshraničních sporech v rámci Evropské unie (zákon č. 629/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů). Zde má však zákonodárce na mysli mezinárodní právní pomoc justičních orgánů ve styku s cizinou. Tato mezinárodní pomoc zahrnuje provedení

---

⁵ Blíže k této problematice viz níže v kapitole nazvané Právní pomoc poskytování advokáty.

⁶ Tamtéž.

⁷ Viz ustanovení § 241 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále také „o.s.ř.“).

⁸ Viz ustanovení § 30 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu.

⁹ Pojmy právní pomoc a právní služba je třeba považovat za synonyma. Skutečnost, že zákonodárce jednou hovoří o právu na právní pomoc vůči státu (Listina základních práv a svobod), a pak v prováděcím právním předpise definuje právní služby (např. zákon o advokacii), je důsledkem nedbalosti při legislativním procesu, kdy nebylo dbáno pravidla, že pro vyjádření téže skutečnosti by se mělo důsledně v celém právním řádu používat jednoho pojmu.

různých procesních úkonů ve vztahu k cizině, např. vyslechnutí osob v cizině, doručení písemností do ciziny apod.

Nyní se zaměřím na pojem poskytování právních služeb. V České republice jsou oprávněni poskytovat právní pomoc ve všech věcech pouze advokáti.¹⁰ Náš současný zákon o advokacii zahrnuje pod pojem poskytování právních služeb tyto činnosti:

- ❖ zastupování v řízení před soudy, správními úřady a jinými orgány,
- ❖ obhajoba v trestních věcech,
- ❖ poskytování právních porad,
- ❖ sepisování listin,
- ❖ zpracovávání právních rozborů a
- ❖ další formy právní pomoci, jsou-li vykonávány soustavně a za úplatu.

Obecně lze říci, že můžeme poskytování právních služeb rozdělit na dvě základní oblasti, a to na zastupování klienta advokátem a na poskytování právního poradenství. Tyto dvě oblasti jsou nejstaršími a tradičními agendami advokátů. S postupem času a s vývojem lidské společnosti k těmto agendám přibývají i další, např. sepisování nejrůznějších listin, správa majetku a v nedávné době i konkurzní, respektive insolvenční správa.

---

¹⁰ Existují samozřejmě i další subjekty, které jsou oprávněny poskytovat právní pomoc, např. notáři, soudní exekutoři, daňoví poradci, patentoví zástupci, auditoři. Tyto osoby jsou však oprávněny poskytovat právní služby pouze ve specializovaných oblastech práva, čímž se zásadně liší od advokátů, jakožto univerzálních poskytovatelů právních služeb.

2. Počátky advokacie a formy odměny za poskytování právních služeb v minulosti

Jak již bylo naznačeno výše, advokacie v materiálním pojetí je stará jak lidstvo samo, neboť každá společnost, i ta nejprimitivnější, si vytváří určitá pravidla chování, která musí její příslušníci dodržovat a jejichž porušení je sankcionováno. S vývojem lidské společnosti se vyvíjela i tato pravidla chování, která se postupně stávala propracovanější a také početnější. V každé společnosti se najdou jedinci, kteří tato pravidla nerespektují, ať již z neznalosti, omylu či z jiných důvodů. Takovéto osoby se pak ocitají v obtížné a značně nepříjemné situaci, kdy se v důsledku svého provinění vůči obecně uznávaným pravidlům ocitají proti celé společnosti. Tyto osoby pak potřebují někoho znalého práva, kdo by jim poskytl právní pomoc, poradil, co mají dělat, a případně je i zastupoval. Tak se postupně vyvíjeli právníci, osoby znalé práva, kteří zpravidla bezplatně a později též za úplatu poskytovali právní pomoc jiným.

Jedny z prvních písemných zmínek o advokacii pocházejí ze starověkého Říma. Římští právníci netvořili homogenní skupinu, nýbrž se vnitřně členili podle oblastí, ve kterých vyvíjeli svou činnost. Marcus Tullius Cicero vymezil činnost římských právníků v období republiky třemi slovy:

- ❖ Agere – neboli žalovat, jednat. Tato činnost původně spočívala v poskytování právních rad týkajících se formální stránky římského soudního procesu a později i v zastupování při samotném soudním přelíčení v roli obhájce.
- ❖ Cavere – neboli vyvarovat se. Římští právníci radili, jak předcházet právním sporům, zejména jaké formální náležitosti je potřeba dodržet pro platné provedení určitého právního úkonu.
- ❖ Respondere – neboli odpovídat. Toto zahrnovalo udělování odborných či právních rad, zejména ohledně interpretace sporných právních ustanovení. V dnešní době se činnosti respondere blíží sepisování právních stanovisek advokáty.¹¹

---

¹¹ Bělovský, P.: *Advokacie a jurisprudence ve starověkém Římě*. Praha: Karolinum, 2005, str. 12-14

Poskytování právních rad, obhajování u soudu a všechny druhy právní pomoci vůbec byly za římské republiky podle dlouhodobé tradice čestnou povinností.¹² Osoby, které se chtěly věnovat právní vědě nebo advokacii tak musely být dostatečně finančně zajištěné. Poskytováním právního poradenství si tito právníci získávali u římských občanů oblibu, čímž získali podporu pro svoji politickou kariéru. Za svoji činnost mohli obdržet maximálně tzv. honorarium, což byl jakýsi čestný dar či odměna poskytovaná jako kompenzace za poskytnuté služby.¹³ Za období římské republiky byly tyto platby nejen nežalovatelné, ale dokonce byly zakázány.¹⁴ Teprve za císařství bylo povoleno za tyto činnosti pobírat peníze, avšak i nadále platila jistá omezení, např. přijetí honoráře vyššího než 10 000 sesterciů zakládalo trestní odpovědnost.¹⁵ Odměna za vítězství ve sporu či odměna stanovená podílem na vysouzené částce (tzv. palmarium) byla však vždy zakázaná.

Co se týče vývoje advokacie v Čechách, zpočátku plnili úlohu advokátů tzv. řečníci. Tito řečníci poskytovali rady stranám soudního sporu rady, nebo je v soudním řízení zastupovali. Ve starších dobách mohla osoba, která nebyla práva znalá, požádat soud, aby jí přidělil nějakého pomocníka, který by ji pro její neznalost poradil, co má dělat a co má říkat. Z tohoto se postupně vyvinula praxe najímání profesionálních řečníků, kteří za finanční odměnu pomáhali stranám před soudem a často za ně i mluvili. Právní postavení těchto řečníků bylo postupně právem regulováno, zejména v tzv. zemských zřízeních,¹⁶ a také způsob jejich odměňování byl právem regulován. Např. Pavel Kristian z Koldína ve svém díle *Práva městská království českého a markrabství moravského z r. 1579* zmiňuje, že „*Řečníci, kteříž od lidí pře vedoau, takto za práce své od těch, jimž posluhují, spravedlivé mzdy požádati mohau. Byla-li by rozepře o sto kop grošů českých, a tu summu řečník saudem by obdržel: tehdy jemu od toho, čímž ta pře byla, nechtěl-li by méně vzíti, půl třetí kopy grošův českých dáno býti má. A tak každého sta kop grošův českých, po půl třetí kopě grošův českých bráno bud'. Byla-li by pak pře o větší summu přes tisíc kop grošův českých, jak pak koli větší, již nad dvaceti a pěti kop*

---

¹² Bělovský, P.: *Advokacie a jurisprudence ve starověkém Římě*. Praha: Karolinum, 2005, str. 36.

¹³ Honorarium se netýkalo pouze právníků, obecně se chápalo jako kompenzace poskytovaná za intelektuální činnost (např. také lékařů).

¹⁴ Lex Cincia de donis et muneribus z r. 204 př. n. l.

¹⁵ Senatus consultum Claudianum z r. 47 n. l.

¹⁶ Zemské zřízení byl jakýsi zemský zákoník, prvotní kodifikace zemského práva. První zemské zřízení bylo vydáno v roce 1500, následně bylo toto zřízení modifikováno, a to v roce 1549 a 1564.

grošů českých více řečník bráti nemá, pod žádnou formaou, ani sám, ani skrze jiného. Než chtěl-li by kdo svému řečníku za jeho práci nějaký dar dáti, toho se žádnému nezabraňuje. Pakliby který řečník mimo toto právo jináče se zachoval, a je přestaupil, má proto podle spravedlivého uvážení trestán býti.“¹⁷ Vidíme tak, že již v období stavovském byla odměna advokáta právem limitována a to dokonce přísněji než dnes, když bylo řečníkům zakázáno, aby požadovali za své služby odměnu vyšší než 2,5% z hodnoty sporu.¹⁸ Tito řečníci byli tedy předchůdci dnešních advokátů. Tehdejší právo nepožadovalo, aby řečníci měli vzdělání v oblasti práva, přestože již po roce 1348, kdy byla založena Karlova univerzita, bylo možné se vzdělávat v oboru práva. Je tedy patrné, že v této době převládalo materiální pojetí advokacie. Prvá zmínka o snaze organizovat advokacii a dokonce zavést numerus clausus (tj. omezení počtu advokátů) je vázána ke sněmovnímu usnesení z roku 1615. Toto usnesení je ve své podstatě prvním uceleným advokátním řádem na našem území.¹⁹

Později za absolutismu došlo k postupné přeměně právních předpisů o advokacii. Hlavní změnou byla skutečnost, že namísto ústního procesu byl zaveden proces písemný, čímž došlo k vytlačení řečníků. Napříště mohli před soudem vystupovat pouze prokurátoři a advokáti. Od roku 1640 měl být počet advokátů regulován, čímž došlo k omezení doposavad volného přístupu k tomuto povolání. Dále byly stanoveny předpoklady pro to, aby se určitá osoba mohla stát advokátem (doktorát práv, potřebná doba praxe, vykonání odborné zkoušky). V roce 1802 byly zastaveny advokátní zkoušky, čímž byl de facto zastaven růst počtu advokátů. V roce 1821 pak byla zakotvena zásada stanovící numerus clausus pro advokáty a tito měli být napříště jmenováni Nejvyšším soudem. Významným právním předpisem byl provizorní advokátní řád z roku 1849. Tento právní předpis stanovil, že jmenování advokátů je napříště v kompetenci ministra spravedlnosti a nadále zejména svěřil určitý díl samosprávy advokátním komorám. V roce 1868 byl vydán na tu dobu revoluční předpis, advokátní řád, který zrušil princip numerus clausus, neboť umožnil volný přístup k výkonu advokacie těm, kteří splňovali zákonem stanovené požadavky (státní

---

¹⁷ Balík, S. ml.: *Advokacie včera a dnes*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2000, str. 17.

¹⁸ Dnes je za neetickou považována odměna, která přesahuje 25% podílu na výsledku věci. Na tomto příkladu je možné pozorovat, jak se za několik století vyvinulo pojetí advokátní etiky.

¹⁹ Balík, S. ml.: *Advokacie včera a dnes*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2000, str. 26.

občanství, svéprávnost, doktorát práv, předepsaná doba právní praxe a složení advokátní zkoušky). Na základě tohoto právního předpisu se advokacie stala skutečně svobodným povoláním s vlastní stavovskou samosprávou. Co se týče problematiky odměňování, stanovil advokátní řád následující: „*Advokát má vždy právo, vymíniti sobě určitou odměnu, není mu však dovoleno, věc, o kterou jest rozepře, výplatou na sebe převésti, ani celou ani část její... Míra odměny za čas a za práci advokátovu v rozepřech civilních, neumlví-li se o ni strana s advokátem, ustanoví se, pokud možné, tarifou, kteráž se vydá způsobem zákonodárství...*“²⁰ Z uvedeného je patrné, že i tehdy platilo, že odměna advokáta se řídí zejména dohodou mezi advokátem a klientem a teprve není-li takové dohody, pak se řídí zvláštním právním předpisem. Dále je pozoruhodné, že byla zakázána jakákoli forma podílové odměny.

Advokátní řád z roku 1868 platil s několika novelami na našem území až do roku 1948. Patrně nejvýznamnější novelou advokátního řádu byla novela z roku 1922, která mj. předpokládala přípuštění žen k výkonu tohoto právního povolání.²¹ Bylo přijato nařízení vlády č. 142/1921 Sb., kterým byly stanoveny sazby pro jednotlivé výkony advokátů. Jak výslovně uvádí § 2 tohoto nařízení, „*sazba nevylučuje, aby odměna advokátova byla určena volnou úmluvou.*“

Následovalo období druhé světové války; v období protektorátu byly přijímány protižidovské předpisy, za zmínku stojí např. nařízení č. 136/1940 Sb. z. a n. o právním postavení židů ve veřejném životě. Ustanovení § 3 tohoto nařízení stanovilo, že židé nemohou vykonávat funkci advokáta, kandidáta advokacie (dnes bychom řekli advokátního koncipienta), nesměli být slovy nařízení ani obhájci ve věcech trestních, či patentovými zástupci. Advokátní komory byly povinny takovéto osoby vymazat ze seznamu advokátů, čímž došlo ke značnému poklesu advokátů.

Období po roce 1948 můžeme označit jako období temna, neboť v tomto období nemůžeme mluvit o advokacii jako o svobodném povolání. V tomto období byly přijaty čtyři zákony o advokacii, které byly zcela poplatné své době.

---

²⁰ Balík, S. ml.: *Advokacie včera a dnes*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2000, str. 46.

²¹ Ženám bylo umožněno studovat na právnických fakultách teprve v roce 1918.

Jako první byl přijat zákon č. 322/1948 Sb. o advokacii, který umožnil provést likvidaci soukromých advokátních kanceláří a samosprávných advokátních komor. Úkol advokacie byl v ustanovení § 1 zákona č. 322/1948 Sb. stanoven takto: „*Advokáti jsou povinni přispívat k zachování a upevnění lidově demokratického právního řádu a napomáhat státním orgánům při provádění zákonů...*“ Byl umožněn jediný způsob výkonu advokacie, a to v krajských sdruženích advokátů, která byla zřizována v sídlech krajských soudů. Tato krajská sdružení měla řídit výkon advokacie ve svém obvodu, byla oprávněna vydávat k tomuto účelu závazné směrnice a dohlížet na jejich dodržování. Za člena krajského sdružení advokátů mohl být přijat jen „*československý občan státně spolehlivý, oddaný lidově demokratickému zřízení, který prokáže předepsanou odbornou způsobilost.*“²² V obvodech krajských soudů byly zřízeny právní poradny, ve kterých byli advokáti povinni udílet bezplatně právní poradenství. Sazby za výkon advokátů byly závazně stanoveny právním předpisem. Tímto předpisem bylo nařízení ministra spravedlnosti č. 194/1950 Sb., o sazbách za advokátské a notářské výkony. Toto nařízení dále delegovalo pravomoc stanovit konkrétní sazby na ministerstvo spravedlnosti, které pak bylo oprávněno stanovit podrobné sazby odměn, případy, kdy za právní pomoc nenáleží odměna, podmínky a výši náhrady za promeškaný čas. Takto stanovené sazby pak měly být vyhlášeny v příslušném úředním listě.

V roce 1951 byl přijat nový zákon o advokacii (zákon č. 114/1951 Sb.), který byl vskutku obrazem tehdejší doby. Domnívám se, že několik ukázek z ustanovení tohoto zákona bude výstižnější, než sáhodlouhá pojednání. Úkolem advokacie bylo poskytovat právní pomoc „*socialistickým právníckým osobám, jiným společenským organizacím, orgánům státní správy a občanům, hájit jejich zájmy v souladu se zásadou materiální pravdy a se zájmy společnosti a tím přispívat k upevňování socialistické zákonnosti.*“²³ *Úkoly advokacie plní pracovní kolektivy - advokátní poradny.*²⁴ *Odměna za úkony právní pomoci náleží advokátní poradně.*²⁵ *Právní poměry advokátů, zejména jejich odměny za práci, upraví podrobně ministr spravedlnosti.*²⁶ *Advokátem může být jen ten,*

---

²² Viz ustanovení § 2 odst. 2 zákona č. 322/1948 Sb., o advokacii (advokátní řád).

²³ Viz ustanovení § 1 zákona č. 114/1951 Sb., o advokacii.

²⁴ Viz ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 114/1951 Sb., o advokacii.

²⁵ Viz ustanovení § 6 odst. 1 zákona č. 114/1951 Sb., o advokacii.

²⁶ Viz ustanovení § 18 odst. 1 zákona č. 114/1951 Sb., o advokacii.

kdo je občansky bezúhonný, je oddán lidově demokratickému zřízení a: a) je Československým občanem, b) má právnické vzdělání, c) konal právní praxi po dobu aspoň dvou let, d) složil odbornou zkoušku a e) je členem advokátní poradny. Nedostatek náležitostí uvedených v odstavci 1 písm. a) až d) může ministr spravedlnosti zcela nebo zčásti prominout.²⁷ Soukromý výkon advokacie je vyloučen; nikdo není oprávněn poskytovat právní pomoc výdělečně.²⁸ Z těchto vybraných ustanovení je zcela patrné, že došlo k úplnému popření základních principů advokacie, a to zejména výkonu advokacie jako svobodného povolání a principu nezávislosti advokáta. Z advokátů se stali pouzí zaměstnanci advokátních poraden, byli pečlivě vybíráni, a to nikoli podle svých profesních schopností, nýbrž zejména podle oddanosti lidově demokratickému zřízení. Možnost prominutí některých z profesních požadavků pro výkon advokacie ministrem spravedlnosti považuji za úplnou degradaci profesionality advokacie, neboť tímto byla otevřena cesta k tomu, aby se advokáty staly osoby bez patřičného vzdělání, pokud byly dostatečně oddané lidově demokratickému zřízení a byly ochotné sloužit zájmům tzv. socialistické zákonnosti. Tento zákon o advokacii byl o několik let později nahrazen zákonem č. 57/1963 Sb., který byl ve svých socialistických proklamacích víceméně obdobný svému předchůdci. Posledním zákonem o advokacii z tohoto období je zákon č. 118/1975 Sb. Tento zákon obsahoval nejpodrobnější úpravu ze všech socialistických zákonů o advokacii, avšak organizační struktura advokacie zůstala i nadále víceméně nezměněna.

S pádem komunistického režimu začala nová éra advokacie. V roce 1990 byl přijat první polistopadový zákon o advokacii č. 128/1990 Sb. Výkon advokacie v něm byl charakterizován jako „*poskytování právní pomoci provozované jako nezávislé povolání zpravidla za úplatu.*“²⁹ Krátce poté byl přijat i zákon č. 209/1990 Sb., o komerčních právnících a právní pomoci jimi poskytované. Tímto zákonem došlo k jisté dvoukolejnosti na poli poskytování právních služeb, neboť kromě advokátů, jakožto tradičních poskytovatelů právních služeb, bylo umožněno určité skupině právnícky vzdělaných osob, aby se za zákonem stanovených podmínek stali tzv. komerčními právníky a mohli poskytovat právní služby v oblasti podnikatelských právních vztahů.

---

²⁷ Viz ustanovení § 13 zákona č. 114/1951 Sb., o advokacii.

²⁸ Viz ustanovení § 31 zákona č. 114/1951 Sb., o advokacii.

²⁹ Viz ustanovení § 1 zákona č. 128/1990 Sb., o advokacii.

Touto právní úpravou se snažil zákonodárce vyřešit palčivý problém té doby, a sice nedostatek advokátů. Pro obě právnické profese platila vyhláška ministerstva spravedlnosti České republiky č. 270/1990 Sb., o odměnách advokátů a komerčních právníků za poskytování právní pomoci. Tato vyhláška zakotvovala možnost, aby se advokát (popř. komerční právník) se svým klientem dohodl ve smlouvě o poskytnutí právní pomoci na smluvní odměně, a pouze podpůrně upravovala ustanovení o mimosmluvní odměně, která se použila v případě, kdy k žádné dohodě mezi stranami nedošlo. Zajímavým bylo ustanovení § 4, podle kterého mohl advokát poskytnout právní pomoc bezplatně, jen pokud šlo o jednoduchou informativní poradou, anebo se souhlasem představenstva České advokátní komory. Dále bylo stanoveno, že smluvní odměna nesmí činit méně, než by činila mimosmluvní odměna v téže věci. Tímto ustanovením se zákonodárce patrně snažil zabránit případným nekalosoutěžním praktikám mezi advokáty, kteří by se snažili nižšími cenami získat klienty konkurence.

Výše popsaná dvoukolejnost na trhu poskytování právních služeb trvala až do roku 1996, kdy byl přijat současný zákon o advokacii (zákon č. 85/1996 Sb.), kterým došlo ke sloučení obou profesí a nyní tak mohou právní služby poskytovat již pouze advokáti.³⁰

Z výše nastíněného vyplývá, že odměňování za poskytování právních služeb má v českých zemích dlouhou tradici, která sice byla na několik desetiletí přerušena v období tzv. budování socialistického státu, avšak na tuto tradici bylo v současné době opět navázáno. Právo advokáta na odměnu tak bylo vždy jedním z imanentních prvků právního vztahu mezi advokátem a jeho klientem. Zajímavá je problematika podílové odměny, která byla v našich zemích zakázána, v minulosti hrozily advokátům za sjednání takovéto odměny přísné tresty. Jak bude pojednáno níže, současný zákonodárce od tohoto tradičního striktního zákazu podílové odměny ustoupil, když umožnil, aby si strany takovýto způsob odměny zvolily, za předpokladu zachování přiměřenosti takto stanovené odměny. Celkově je možné v dnešní době pozorovat značnou liberalizaci na poli způsobů sjednávání smluvní odměny, kdy zákonodárce více

---

³⁰ Viz ustanovení § 57 odst. 2 ZA. - Komerční právníci zapsaní v seznamu komerčních právníků vedeném podle dosavadních předpisů se dnem účinnosti tohoto zákona stávají advokáty podle tohoto zákona; Komora je zapíše do seznamu advokátů bez žádosti.

upřednostňuje smluvní svobodu stran, když v zásadě stanoví jen určité mantinely, v nichž se musí strany při sjednávání odměny pohybovat. Tento stručný pohled do historie by měl napomoci lépe porozumět současné právní úpravě, zejména s ohledem na skutečnost, že se v současné době objevují názory (ze strany advokátů) na přílišnou tvrdost a přísnost současné právní úpravy, ačkoliv tato je dle mého názoru jednou z nejliberálnějších právních úprav, jaká na našem území kdy platila. Klient je v právním vztahu s advokátem zpravidla vždy slabší smluvní stranou, proto je nezbytné, aby zákonodárce tuto nerovnost vyrovnával stanovením určitých specifických povinností advokátů a jistými omezeními kontraktační svobody ve prospěch zájmů klienta.

3. Odměňování advokátů

3.1 Právní úprava odměňování advokátů

Výkon advokacie je upraven celou řadou právních předpisů, počínaje zákony, přes prováděcí předpisy až po předpisy stavovské. Pokud se tak dále v textu hovoří o advokátních předpisech, jsou jimi myšleny všechny právní předpisy včetně předpisů stavovských. Nesmím však opomenout evropské právní předpisy týkající se poskytování právních služeb, tyto však nejsou předmětem mé práce, proto jim nebudu věnovat příliš mnoho pozornosti. V této kapitole bych tedy chtěla stručně charakterizovat jednotlivé prameny právní úpravy, ze kterých následně vycházím při zpracování problematiky odměňování advokátů za poskytování právních služeb.

3.1.1 Zákon o advokacii

Základním právním předpisem upravující odměňování advokátů a jejich postavení vůbec je zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii (dále také „zákon o advokacii“). Tento zákon byl od svého vzniku již mnohokrát novelizován.³¹ Zákon upravuje výkon advokacie, tedy podmínky, za nichž mohou být poskytovány právní služby a poskytování právních služeb jako takové. Co se týče ustanovení o odměně advokáta, je zákon velmi střídový; stanoví pouze, že advokacie se vykonává zpravidla za úplaty a že advokát je oprávněn od klienta žádat přiměřenou zálohu na odměnu za své služby. Zákon pak především obsahuje legislativní zmocnění pro Ministerstvo spravedlnosti, aby blíže stanovilo vyhláškou způsob určení odměny a náhrad advokáta, který vykonává advokacii samostatně nebo společně s jinými advokáty a případně i jejich výši.³²

---

³¹ Zatím poslední novelou je zákon č. 219/2009 Sb., který mj. zavedl institut tzv. trvalé spolupráce mezi advokáty.

³² Touto vyhláškou je vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb. o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů (dále také „AT“).

3.1.2 Advokátní tarif

Za advokátní tarif je označována vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb. o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif). Jedná se o prováděcí právní předpis k zákonu o advokacii. Vyhláška se zabývá zejména odměnou advokáta, kterou rozlišuje na smluvní a mimosmluvní, dále se věnuje náhradě za promeškaný čas a náhradě hotových výdajů advokáta. Ohledně smluvní odměny obsahuje vyhláška minimum ustanovení. Především definuje pojem smluvní odměny a stanovuje, že ujednání o smluvní odměně může být jak součástí smlouvy o poskytování právních služeb, tak samostatným ujednáním. Těžištěm advokátního tarifu jsou však ustanovení o mimosmluvní odměně. O mimosmluvní odměně bude více pojednáno níže.

3.1.3 Vyhláška o paušální sazbě odměny

Vyhláškou o paušální sazbě odměny je vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení a kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů (dále také „vyhláška o paušální sazbě odměny“ či „VPSO“). Tato vyhláška upravuje nikoli výši odměny advokáta, nýbrž paušální částku, která může být soudem přiznána úspěšnému účastníkovi řízení jako náhrada nákladů právního zastoupení. Tato je pak jednou ze složek náhrady nákladů řízení. V praxi tato paušální částka zpravidla nepokrývá veškeré náklady, které vynaložil klient na odměnu svému advokátovi, tedy odměna zaplacená advokátovi za poskytování právních služeb bývá vyšší, než částka přiznaná soudem jako náhrada nákladů. Na tuto skutečnost jsou advokáti povinni svého klienta při sjednávání smluvní odměny upozornit.

3.1.4 Stavovské předpisy

Stavovské předpisy je oprávněna vydávat Česká advokátní komora (dále také „ČAK“ nebo „Komora“), což je právnická osoba zřízená zákonem o advokacii se sídlem v Praze. Je samosprávnou stavovskou organizací sdružující povinně všechny advokáty v ČR. Stavovské předpisy nejsou obecně závazným právním předpisem, nýbrž jsou závazné jen pro členy komory, tedy pro všechny advokáty a advokátní koncipienty.³³ V případě, že komora přijme stavovský předpis, je povinna jej do 30 dnů předložit Ministerstvu spravedlnosti. Ministerstvo provádí kontrolu zákonnosti takového předpisu a má-li za to, že je stavovský předpis v rozporu se zákonem, je ministr spravedlnosti oprávněn podat návrh na jeho přezkoumání soudem.

Mezi nejvýznamnější stavovské předpisy týkající se problematiky odměňování advokátů patří zejména tzv. etický kodex. Je jím usnesení představenstva ČAK č. 1/1997 Věstníku³⁴, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex). Tento předpis blíže upravuje práva a povinnosti advokáta ve vztahu k jeho klientovi a zejména stanovuje advokátům další povinnosti nad rámec zákona. Etický kodex se zabývá pouze odměnou smluvní, neboť, jak již bylo výše uvedeno, mimosmluvní odměna je komplexně upravena v advokátním tarifu. Ve vztahu k odměně advokáta za jeho služby etický kodex zejména stanovuje, že tato odměna musí být přiměřená a že advokát je povinen klienta předem informovat o předpokládaném rozsahu svých výkonů v dané věci, čímž klienta nepřímo informuje i o předpokládané výši své odměny.

3.1.5 Evropské předpisy

Poskytování právních služeb má v dnešním globalizovaném světě již nadnárodní dimenzi. Zejména v souvislosti s naším členstvím v EU je nutné zmínit legislativu evropského zákonodárce. Byly vydány dvě směrnice týkající se oblasti poskytování

---

³³ Viz ustanovení § 53 odst. 3 ZA.

³⁴ Jedná se o Věstník České advokátní komory, ve kterém se vyhláší stavovské předpisy komory a dále se v něm oznamují různé skutečnosti, např. informace o uložených kárných opatřeních, informace o zápisech v seznamu advokátů a advokátních koncipientů aj.

právních služeb advokáta, tyto se však věnují spíše usnadnění možnosti poskytování právních služeb advokátem v jiném členském státě.³⁵

Z hlediska odměňování advokátů je mnohem zajímavější tzv. Etický kodex advokátů v Evropské unii. Jedná se o dokument, který byl vypracován Radou advokátních komor Evropských společenství (Council of Bars and Law Societies of Europe, nebo zkráceně CCBE). Tato organizace sdružuje jednotlivé advokátní komory členských států EU a Evropského hospodářského prostoru. Tento etický kodex stanoví, že advokát je povinen klienta informovat o výši své odměny a že tato odměna musí být spravedlivá a odůvodněná. Etický kodex zakazuje stanovení odměny na základě dohody „pactum de quota litis“. Za takovouto dohodu je považováno ujednání mezi advokátem a jeho klientem uzavřenou před definitivním ukončením věci, ve které je klient účastníkem, na základě které se klient zavazuje, že advokátovi zaplatí podíl na výsledku bez ohledu na to, zdali jde o peněžitou odměnu nebo jiný prospěch, který klient získal v důsledku ukončení dané věci.³⁶ Kodex však stanoví výjimku ze zákazu podílové odměny v případě, že tento způsob odměny je umožněn advokátními předpisy členského státu.

3.2 Způsoby sjednávání odměny

V této kapitole se budu věnovat sjednávání odměny po technické stránce, zejména stanovení odměny ve smlouvě o poskytování právních služeb, popř. v samostatném ujednání. Dále se zde budu věnovat i otázce zdánlivě opačné, a to povinnosti advokáta odmítnout poskytování právních služeb, neboť tato problematika je velmi důležitá s ohledem na profesní etiku advokáta.

3.2.1 Smlouva o poskytování právních služeb

Nejčastějším způsobem, jak je možné sjednat odměnu za poskytování právních služeb, je stanovení výše této odměny ve smlouvě. Advokát s klientem zpravidla

---

³⁵ Směrnice Rady č. 77/249/EHS o usnadnění účinného výkonu volného pohybu služeb advokátů a Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 98/5/ES o usnadnění trvalého výkonu povolání advokáta v jiném členském státě než v tom, ve kterém byla získána kvalifikace.

³⁶ Viz čl. 3.3.2 Etického kodexu advokátů v Evropské unii.

uzavírá smlouvu, která bývá nazývána různě, nejčastěji pak smlouvou o poskytování právních služeb. Pod tímto názvem se většinou skrývá inominátní smlouva s prvky různých smluvních typů, může jít o prvky smlouvy mandátní, příkazní, o obstarání věci či jiné. Smlouva o poskytování právních služeb nemusí mít písemnou formu, tato však v praxi převažuje, zejména s ohledem na případné obtíže při dokazování obsahu ústně uzavřené smlouvy.

Z judikatury:

„Podmínkou uzavření smlouvy o poskytnutí právní pomoci není písemná forma, k převzetí zastoupení postačuje i smlouva ústní, případně i konkludentní jednání.“³⁷

Jak již bylo výše zmíněno, je možné, že strany budou chtít uzavřít ujednání o smluvní odměně samostatně. Ani takovéto ujednání nemusí mít písemnou formu, avšak lze ji jedině doporučit ze stejných důvodů jako výše u smlouvy samotné. Uzavírání samostatných smluv o odměně může být výhodnější v případě, že dojde ke sporu z titulu nezaplacené odměny za právní služby. V takovém případě je advokát jako žalobce povinen podložit svá tvrzení důkazy a přitom je povinen zachovávat v nezbytné míře povinnost mlčenlivosti o všech skutečnostech ohledně věci, v níž poskytoval klientovi právní pomoc. Tímto důkazem může být pak právě smlouva o odměně, čímž se advokát elegantně vypořádá s povinností mlčenlivosti. Smluvní odměna bývá zpravidla dojednána před poskytnutím právní služby, nelze však vyloučit, aby se advokát s klientem dohodli na smluvní odměně i po jejím poskytnutí.

Je nutné však upozornit na skutečnost, že smluvní volnost stran je omezena ustanovením advokátních předpisů, neboť ty stanovují obsah práv a povinností a advokát nesmí zneužít smlouvy s klientem k tomu, aby rozsah svých povinností vůči klientovi jakkoliv snižoval. Proto také způsob stanovení odměny a její výše nesmí být v rozporu s advokátními předpisy. Etický kodex pak zakazuje advokátovi, aby s klientem uzavřel smlouvu, ve které by se klient zavázal k plnění za podmínek pro sebe nevýhodných. Tento zákaz není absolutní, je prolomen v případech, kdy měl klient

---

³⁷ Rozhodnutí kárného senátu ČAK č.11/96, Sbirka kárných rozhodnutí ČAK – Bulletin advokacie zvl. č. 6/04, str. 162.

přiměřenou možnost poradit se o smlouvě s jiným nezávislým advokátem a smlouva byla uzavřena písemně. Problematice smluvní odměny a jejích variant se budu více věnovat níže.

Jak už bylo výše uvedeno, odměna advokáta za poskytování právních služeb se řídí primárně jeho smlouvou s klientem. V případě, že se strany ve smlouvě nedohodnou na výši odměny, použije se právní úprava tzv. mimosmluvní odměny obsažená v advokátním tarifu. Tímto advokátním tarifem je, jak už bylo výše uvedeno, vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb. Advokátní tarif pak řeší otázku výše odměny, otázka splatnosti odměny zde výslovně řešena není. Výše odměny se odvíjí od počtu úkonů právní služby. Vyhláška pak taxativně vyjmenovává, jaké úkony advokáta lze považovat za úkony právní služby. Odměna za jeden úkon právní služby se pak odvíjí od tarifní hodnoty, což je velmi zjednodušeně řešeno hodnota věci, které se týká konkrétní úkon právní služby. Blíže se pojmu tarifní hodnota a mimosmluvní odměně vůbec budu věnovat níže.

3.2.2 Povinnost advokáta odepřít poskytnutí právních služeb

Výkon advokacie patří mezi svobodná povolání. Advokát zásadně není povinen poskytovat právní služby, může si svobodně zvolit, komu bude své služby poskytovat a komu ne. Advokátní předpisy rozeznávají dva typy situací, kdy se advokát může rozhodnout, že určité osobě nebude právní služby poskytovat. Advokát zejména může odmítnout poskytnout právní službu hned zpočátku, ještě před podpisem smlouvy s klientem. Takovéto jednání advokáta se nejčastěji označuje jako odmítnutí či odepření právních služeb. Jiná je situace, kdy má advokát s klientem již uzavřenou smlouvu o poskytování právních služeb a nastanou nějaké okolnosti, za nichž advokát nechce nadále právní služby poskytovat. V takovém případě hovoříme o vypovězení smlouvy.

Nejprve se budu zabývat situací první, kdy ještě mezi advokátem a klientem neexistuje smluvní vztah. Jak již bylo výše uvedeno, i v případě poskytování právních služeb zde platí kontraktační svoboda, čili advokát si může vybrat, komu bude své

služby poskytovat a komu ne. Existují pouze dva případy, kdy advokát nesmí poskytování právních služeb odmítnout, a to když je ustanoven soudem podle zvláštních předpisů³⁸ nebo určen advokátní komorou.³⁹ Advokátní předpisy však znají i opačné situace, kdy je advokát povinen poskytování právních služeb odmítnout.

Podle zákona o advokacii musí advokát odmítnout poskytování právních služeb v pěti případech,⁴⁰ kdy by mohla být ohrožena jeho nezávislost a nestrannost z důvodu možného střetu zájmů.⁴¹ Advokát zejména nesmí poskytnout právní službu ve věci, kde již poskytl právní služby osobě, jejíž zájmy jsou v rozporu se zájmy toho, kdo o poskytnutí právních služeb žádá. Obdobně se musí zachovat advokát v případě, kdy takovou právní službu protistraně poskytl advokát, s nímž má určitý bližší vztah.⁴² Advokát je povinen odmítnout žadatele také v případě, že disponuje informacemi o jiném, byť bývalém, klientovi, které by mohly takovouto osobu neoprávněně zvýhodnit. Dalším důvodem pro odmítnutí je skutečnost, že se advokát nebo osoba jemu blízká účastnila projednávání věci, v níž mají být právní služby poskytnuty. V poslední řadě pak advokát nesmí poskytnout právní služby osobě, jejíž zájmy jsou v rozporu se zájmy advokáta nebo osoby advokátovi blízké.

Další případy povinného odmítnutí právních služeb upravuje etický kodex. Dle něj je advokát poskytování právních služeb povinen odmítnout v případě, kdy by tím byly ohroženy zájmy jeho současných klientů. V praxi půjde nejčastěji o pracovní vytíženost advokáta, kdy by v důsledku přijetí dalšího klienta nebyl schopen poskytovat právní služby stávajícím klientům ve stejné kvalitě i kvantitě. V případě poskytování právních služeb více osobám je advokát povinen odmítnout poskytnutí právní služby v případě, že zjevně hrozí, že v průběhu vyřizování věci vznikne rozpor v jejich zájmech. Etický kodex dále stanoví, že advokát je povinen odmítnout poskytnutí právní služby ve věci, v níž nemá dostatek zkušeností nebo speciálních znalostí. Tímto ustanovením mají být

---

³⁸ Například ustanovení § 30 odst. 2 o.s.ř., § 35 odst. 7 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále také „s.ř.s.“), § 39 zákona č. 150/2002 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) (dále také „TR“).

³⁹ Viz ustanovení § 18 ZA.

⁴⁰ Tyto případy jsou uvedeny v ustanovení § 19 ZA.

⁴¹ Ustanovení § 3 odst. 1 ZA stanoví, že advokát je při poskytování právních služeb nezávislý, je vázán pouze právními předpisy a v jejich mezích příkazy klienta.

⁴² Jedná se o vztah mezi advokáty, kteří vykonávají advokacii společně (ve sdružení nebo v rámci obchodní společnosti), advokáty, kteří jsou ve vztahu zaměstnavatel – zaměstnanec, nebo mezi advokáty, kteří jsou zaměstnanci stejného zaměstnavatele.

chráněny zájmy klientů před rizikem případného profesního pochybení ze strany advokáta, neboť je obecně uznáváno, že právo je velice širokým oborem a není v silách jednotlivce, aby byl dokonale seznámen se všemi podrobnostmi právní úpravy ve všech oblastech práva. Proto by měl advokát, pokud si není jist, že danou materii dokonale ovládá, klienta na tuto skutečnost upozornit a poskytnutí právní služby odmítnout. Etický kodex však nechává na klientovi, aby se rozhodl, zda chce, aby mu i přesto byla právní služba jím vybraným advokátem poskytnuta. V takovém případě advokát zpravidla postupuje ve spolupráci s jiným advokátem či odborníkem. Advokát je také povinen odmítnout poskytování právních služeb v případě, že není schopen je řádně poskytovat z důvodu svého nepříznivého zdravotního či psychického stavu.

Etický kodex pro případ, že se advokát rozhodne odmítnout poskytnutí právních služeb, stanoví advokátovi povinnost, aby provedl přiměřená opatření nutná k odvrácení závažné újmy, pokud takováto újma žadateli o právní službu hrozí. Může se jednat o případ, kdy za advokátem přijde v poslední den promlčecí lhůty klient s prosbou o pomoc při podání žaloby a následné právní zastupování v tomto soudním řízení. Pokud advokát hodlá poskytování právních služeb odmítnout, je povinen žadatele minimálně upozornit, že hrozí promlčení jeho práva a že je nutné nejpozději v tento den doručit žalobu soudu, pokud má být v řízení úspěšný. Otázkou zůstává, zdali je advokát povinen v takovémto případě žadateli pomoci i se sepsáním žaloby. Záleží samozřejmě na okolnostech případu; jiná bude situace, pokud jej žadatel vyhledá v pozdních odpoledních hodinách a jiná situace, když přijde dopoledne. Domnívám se, že advokát by měl klienta v každém případě poučit, který soud je v dané věci příslušný a jaké minimální náležitosti musí žaloba obsahovat. V případě časové tísně by mu měl také pomoci jednoduchou žalobu sepsat. Dále by jej měl poučit, že je možné zaslat žalobu příslušnému soudu také pomocí prostředků dálkové komunikace, např. prostřednictvím veřejné datové sítě, telegraficky nebo telefaxem, a to za předpokladu, že do tří dnů bude toto podání doplněno (v případě podání učiněného telefaxem nebo v elektronické podobě předložením originálu žaloby).⁴³ Takto by advokát měl zejména učinit, pokud je zřejmé, že žadatel s ohledem na úřední hodiny soudu nestihne tuto žalobu podat osobně.

---

⁴³ Blíže k možnostem podání viz ustanovení § 42 o.s.ř.

Nyní se zaměřím na situaci druhou, a sice na vypovězení smlouvy o poskytování právních služeb ze strany advokáta. Nejprve je třeba upozornit na obecně platné pravidlo, že od smlouvy je možné odstoupit z důvodů, na kterých se smluvní strany domluvily, nebo pokud tak stanoví zákon. Ponechávám stranou smluvní důvody odstoupení a zaměřím se na ty zákonné. Dle zákona o advokacii je advokát oprávněn odstoupit od smlouvy, pokud dojde k narušení nezbytné důvěry mezi ním a klientem nebo neposkytuje-li klient potřebnou součinnost.⁴⁴ Dále je advokát oprávněn od smlouvy o poskytování právních služeb odstoupit v případě, že klient nesložil přiměřenou zálohu na odměnu za poskytnutí právních služeb, ačkoliv byl o to advokátem požádán. Tyto případy mají společné to, že advokát je oprávněn odstoupit, tedy záleží na něm, zda této možnosti využije, či nikoli. Zákon však rozeznává také případy, kdy je advokát povinen od smlouvy odstoupit.⁴⁵ Jedná se o situace, kdy advokát dodatečně zjistí, že je zde některá ze skutečností uvedená v ustanovení § 19 zákona o advokacii. Jedná se o 5 výše popsaných případů střetu zájmů.

V případě, že se advokát rozhodne odstoupit od smlouvy o poskytování právních služeb, stanoví mu zákon o advokacii zvláštní povinnost péče o klientovy záležitosti ještě po určitou dobu od ukončení smluvního vztahu. Advokát je povinen po dobu 15ti dnů ode dne, kdy od smlouvy odstoupil, činit veškeré neodkladné úkony tak, aby klient neutrpěl na svých právech či oprávněných zájmech újmu. Tuto povinnost má advokát pouze v případě, pokud se s klientem nedohodl jinak či pokud klient pro ochranu svých zájmů neučinil jiná opatření. Samozřejmě také v případě, kdy klient advokátovi sdělí, že na splnění této povinnosti netrvá, není advokát povinen činit tyto neodkladné úkony.

Závěrem je třeba zdůraznit, že v případě, pokud advokát v rozporu s advokátními předpisy poskytuje právní služby osobě, již byl povinen poskytování právních služeb odmítnout, jedná se o kárné provinění. Advokátovi, který závažně nebo opětovně poruší své povinnosti stanovené zákonem nebo stavovským předpisem, hrozí celá škála sankcí,

---

⁴⁴ Z těchto důvodů může advokát taktéž požádat soud o zrušení svého ustanovení či požádat ČAK o určení jiného advokáta.

⁴⁵ Stejně tak je advokát povinen požádat soud o zrušení svého ustanovení či požádat Komoru o určení jiného advokáta.

od napomenutí, přes pokutu, dočasný zákaz výkonu advokacie, až po vyškrtnutí ze seznamu advokátů.

Z judikatury:

„Neodmítnutí právní pomoci ve věci proti vlastnímu klientovi je hrubým porušením povinnosti advokáta a nepřipustným porušením základních etických principů výkonu advokacie.“⁴⁶

„Je závažným porušením povinnosti advokáta, jestliže neodmítne poskytnutí obhajoby jednateli společnosti, který se s touto společností dostal do rozporu zájmů, přestože v související věci již této společnosti poskytl právní služby.“⁴⁷

„Je závažným porušením povinnosti advokáta, jestliže převezme obhajobu klienta obviněného z vraždy, ačkoli v dědickém řízení po zavražděném zastupuje poškozené.“⁴⁸

„Jestliže advokát sepsal v zastoupení obou smluvních stran nájemní smlouvu a jeden z účastníků této smlouvy jej pak požádá o podání žaloby na plnění z této smlouvy proti druhému jejímu účastníkovi, je advokát povinen poskytnutí takové právní pomoci odmítnout.“⁴⁹

3.3 Druhy odměny

V této kapitole se budu věnovat jádru problematiky odměňování, čímž jsou jednotlivé druhy odměny. Advokátní tarif rozeznává dva základní druhy odměny, a to odměnu smluvní a mimosmluvní, přičemž většina ustanovení advokátního tarifu jsou věnována odměně mimosmluvní. Níže pojednám o jednotlivých podtypech smluvní odměny tak, jak se ustálily v praxi poskytování právních služeb a na závěr se budu věnovat i základním principům mimosmluvní odměny a jejího stanovení.

---

⁴⁶ Rozhodnutí kárného senátu ČAK č. 26/98, Sbíрка kárných rozhodnutí ČAK – Bulletin advokacie zvl. č. 6/04, str. 148.

⁴⁷ Rozhodnutí kárného senátu ČAK č. 1/00, Sbíрка kárných rozhodnutí ČAK – Bulletin advokacie zvl. č. 6/02, str. 6.

⁴⁸ Rozhodnutí kárného senátu ČAK č. 16/01, Sbíрка kárných rozhodnutí ČAK – Bulletin advokacie zvl. č. 6/02, str. 97.

⁴⁹ Rozhodnutí kárného senátu ČAK č. 11/96, Sbíрка kárných rozhodnutí ČAK – Bulletin advokacie zvl. č. 6/04, str. 152.

3.3.1 Smluvní odměna

Jak již bylo výše uvedeno, těžiště právní úpravy týkající se smluvní odměny spočívá v advokátním tarifu a zejména pak v etickém kodexu. Smluvní volnost stran je při sjednávání odměny určitým způsobem omezena. Právní předpisy sice nezakotvují numerus clausus týkající se možných způsobů stanovení smluvní odměny, avšak stanovují určité mantinely, v nichž se musí obě smluvní strany při sjednávání odměny pohybovat. Tato omezení jsou zakotvena zejména z důvodů ochrany klienta jako slabší smluvní strany, která nemá vždy dostatečné právní znalosti (z tohoto důvodu také vyhledává právní pomoc), aby rozpoznala, zdali je pro něj znění advokátem navržené smlouvy o poskytování právních služeb výhodné, či nikoli, a k čemu všemu se podpisem takové smlouvy zavazuje.

Etický kodex především stanovuje, že je advokát povinen při sjednávání smluvní odměny klientovi poskytnout pravdivé informace o očekávaném rozsahu svých výkonů a na jeho žádost i úplné vysvětlení o výši mimosmluvní odměny v dané věci. Klient má právo na to, aby si udělal předem představu, kolik ho bude jím požadovaná právní pomoc stát a zda je ochoten advokátovi zaplatit za jeho služby smluvní odměnu, která bývá zpravidla vyšší než odměna mimosmluvní. V případě zastupování v soudním sporu je advokát rovněž povinen klienta upozornit na skutečnost, že v případě úspěchu mu bude přiznána náhrada nákladů právního zastoupení dle vyhlášky o paušální sazbě odměny a že rozdíl mezi skutečně zaplacenou odměnou a náhradou přiznanou soudem bude muset nést ze svého. Advokát je také povinen klienta informovat o jeho případném nároku na bezplatnou právní pomoc. Problematice bezplatné právní pomoci a záležitostem souvisejícím se budu více věnovat níže.

Základní premisou, od které se odvíjejí veškerá ujednání o smluvní odměně, je její přiměřenost. Etický kodex stanovuje, že odměna musí být přiměřená a uvádí některé případy, kdy již odměna přiměřená není. Posouzení přiměřenosti je však složitou záležitostí, neboť se musí brát v úvahu okolnosti konkrétního případu. Konečné slovo v posouzení, zda byla sjednaná odměna přiměřená, mají obecné soudy ve sporech o výši odměny a kárný senát ČAK v kárných žalobách.

Etický kodex dále stanoví advokátovi povinnost, aby se snažil o finančně nejefektivnější řešení sporu. Advokát je zejména povinen klientovi podle okolností případu doporučit mimosoudní vyřešení jeho případu, popř. řešení v rámci rozhodčího řízení.

Závěrem bych chtěla zdůraznit dvě věci. Je třeba mít na paměti, že neexistuje taxativní výčet způsobů stanovení smluvní odměny. Níže uvádím některé, v praxi se opakovaně vyskytující způsoby, avšak není vyloučeno, že se strany domluví na jiném způsobu určení odměny, popř. zvolí kombinaci níže uvedených způsobů. Smluvní volnost stran je omezena jen požadavkem přiměřenosti takovéto sjednané odměny. Považuji také za nutné zdůraznit, že advokát není oprávněn účtovat svému klientovi smluvní odměnu, jestliže klienta na tento způsob vyúčtování předem výslovně neupozorní, respektive pokud se s klientem na takové smluvní odměně nedohodne. Takové jednání advokáta by zakládalo kárné provinění advokáta.

Z judikatury:

„Jedná se o závažné porušení povinnosti advokáta a tedy kárné provinění, jestliže vyúčtuje odměnu za právní služby podle ustanovení advokátního tarifu o smluvní odměně, ačkoli s klientem žádnou smlouvu o takovém druhu odměny vůbec neuzavřel.“⁵⁰

Časová odměna

Patrně nejčastější podobou smluvní odměny je ujednání o časové odměně. Odměna je tak sjednána podle počtu hodin (či jiných časových jednotek), které advokát věnuje poskytování právních služeb svému klientovi. Ve smlouvě bývá stanovena sazba za hodinu právní služby. Celková odměna je pak násobkem sjednané hodinové sazby a počtu hodin strávených advokátem při výkonu právní služby. Není-li mezi stranami ujednáno jinak, náleží advokátovi odměna za každou, byť započatou hodinu

---

⁵⁰ Rozhodnutí kárného senátu ČAK č. 6/02, Sbíрка kárných rozhodnutí ČAK – Bulletin advokacie zvl. č. 6/04, str. 22.

poskytování právních služeb. Advokát je pak povinen na požádání klienta při vyúčtování své odměny předložit i časovou specifikaci poskytnutých právních služeb, z čeho vyplývá povinnost advokáta vést si detailní záznamy o času stráveném poskytováním právních služeb klientovi. Klienti často žádají advokáty, aby předem odhadli očekávanou časovou náročnost daného případu a tím i výši své odměny. Pokud advokát provede ve smlouvě takovýto odhad, je povinen předem písemně klienta upozornit na podstatné překročení původně odhadnuté výše odměny advokáta. V případě, že na toto klienta neupozorní, nemůže se pak advokát domáhat zaplacení té části odměny, o kterou byl původní odhad překročen.

Výhodou tohoto druhu odměny je skutečnost, že klient platí jen za skutečně poskytnuté služby. V případě, že po určité období nepotřebuje žádné právní rady, není nucen vynakládat žádné finanční prostředky. Pro advokáta je tato odměna výhodná z podobných důvodů, neboť má jistotu, že mu bude zaplaceno za skutečný čas, který poskytování právních služeb věnoval. Nevýhodou pro klienta je však zejména určitá nejistota o celkové výši odměny, neboť není možné vždy zcela přesně odhadnout, jak časově náročné bude vyřízení jeho záležitosti, zejména s ohledem na možné nečekané komplikace. Další nebezpečí pro klienta spočívá ve snaze některých advokátů o maximalizaci své odměny bez ohledu na skutečné zájmy klienta. Pokud není advokát limitován např. předběžným odhadem celkové odměny za své služby, může se z důvodu získání co největšího prospěchu snažit vyřízení klientovy záležitosti co nejvíce natahovat. Někteří advokáti mohou k podobnému cíli využívat i jiné prostředky, jako je účtování i některých zcela zanedbatelných úkonů (např. telefonické informování klienta o odročení jednání), nebo úkonů, které by se klientovi neměly účtovat vůbec (např. doba strávená přípravou předávacího protokolu v případě předávání spisové agendy při ukončení poskytování právních služeb). Je zapotřebí podotknout, že takové chování advokáta je pochopitelně v rozporu s profesní etikou a zakládá kárnou odpovědnost.

Z judikatury:

„Jestliže advokát přes urgence klienta nepodá vysvětlení k faktuře a k tomu, za které úkony byla jeho právní pomoc účtována, dopouští se kárného provinění.“⁵¹

„Účtování úkonů, které advokát není schopen doložit a které neodpovídají složitosti věci, je neetické a snižuje důstojnost advokátního stavu.“⁵²

„Advokát, který neuzavře s klientem dohodu o odměně, která by byla v souladu s advokátním tarifem, svévolně nakládá a manipuluje s finančními prostředky klienta a služby za právní pomoc vyúčtuje způsobem odporujícím platným předpisům, přičemž není schopen účetními doklady doložit vynaložení značných prostředků klienta na tzv. nadstandardní služby, zpochybňuje prestiž advokacie a důvěru veřejnosti ve služby advokacie jako celku.“⁵³

„Účtování úkonů právní služby, které vůbec nebyly provedeny, je v rozporu s profesionální etikou advokáta, a tedy kárným proviněním.“⁵⁴

„Sepis protokolu o předání písemností po skončení zastoupení není účtovatelným úkonem.“⁵⁵

Podílová odměna

Podstata podílové odměny spočívá v odvození odměny podílem z hodnoty věci (např. 10% z ceny nemovitosti, o kterou se vede spor) nebo podílem z výsledku řízení (např. 15% ze soudem přiznané částky). V minulosti se vedly sáhodlouhé debaty o tom, zdali je podílová odměna vůbec přípustná. Jak již bylo výše uvedeno, ve starověkém Římě bylo nepřípustné, aby advokátova odměna spočívala na výsledku sporu. I v České republice do 31. 12. 2005 nebylo možné sjednat odměnu stanovenou podílem na výsledku věci, pokud pro to nebyly důvody zvláštního zřetele hodné, zejména důvody

---

⁵¹ Rozhodnutí kárného senátu ČAK č. 9/01, Sbíрка kárných rozhodnutí ČAK – Bulletin advokacie zvl. č. 6/02, str. 76.

⁵² Rozhodnutí kárného senátu ČAK č. 2/03, Sbíрка kárných rozhodnutí ČAK – Bulletin advokacie zvl. č. 6/04, str. 63.

⁵³ Rozhodnutí kárného senátu ČAK č. 4/06, Sbíрка kárných rozhodnutí ČAK – Bulletin advokacie zvl. č. 5/08, str. 16.

⁵⁴ Rozhodnutí kárného senátu ČAK č. 22/98, Sbíрка kárných rozhodnutí ČAK – Bulletin advokacie zvl. č. 6/04, str. 139.

⁵⁵ Rozhodnutí kárného senátu ČAK č. 6/95, Sbíрка kárných rozhodnutí ČAK – Bulletin advokacie zvl. č. 6/04, str. 139.

majtkové nebo sociální. V současné době však již takovéto omezení neplatí, podílová odměna v obou podobách je přípustná za předpokladu, že je přiměřená. Etický kodex pak stanovuje určitou maximální hranici přiměřenosti, když ve svém článku 10 odst. 5 stanoví, že za přiměřenou nelze zpravidla považovat smluvní odměnu stanovenou podílem na výsledku věci, pokud tento podíl je vyšší než 25 %.

Výhodou stanovení odměny podílem z hodnoty věci je skutečnost, že klient má v tomto případě jistotu, že nebude v důsledku nečekaných komplikací platit více, než předpokládal. Odměna advokáta pro něj tedy představuje fixní částku, kterou advokátovi zaplatí, bez ohledu na to, jak dlouho bude vyřízení jeho záležitosti trvat, či jak složitá jeho kauza nakonec bude. Pro advokáta pak tato odměna představuje jistotu, neboť předem ví, kolik za své právní služby od klienta dostane a tato odměna pro něj může být i motivací, aby celou záležitost vyřídil co možná nejrychleji, neboť průtahy by v tomto případě pro advokáta znamenaly další zbytečné náklady. Je na advokátových zkušenostech, aby odhadl náročnost celého případu a podle toho se s klientem dohodl na konkrétní výši odměny (tedy podílu z hodnoty věci).

Odměna určená podílem na výsledku věci pak může být jednou z možností, jak se i sociálně slabší jedinci mohou domoci právní pomoci a tím i spravedlnosti. Klient v takovém případě nehradí advokátovi odměnu, tu advokát získá pouze v případě, že bude ve sporu úspěšný. Tento způsob odměny je rozšířený zejména v angloamerických zemích, kde je znám pod označením „contingency fee.“⁵⁶ Advokát je pak motivován, aby klienta řádně zastupoval, využíval všech zákonných prostředků k tomu, aby soud klientovi přiznal jeho oprávněný nárok. Nevýhodou je, že v případě běžných soudních sporů je pro advokáty tento typ odměny nezajímavý. Advokát k tomuto stylu odměňování svolí spíše v případě sporů o vyšší finanční částky. Jak už jsem uvedla, tento způsob odměňování je více rozšířený v angloamerických zemích, zejména je zcela běžný ve Spojených státech amerických, a to zejména ve sporech o náhradu škody. Advokáti zde často získávají klienty způsobem, který by byl v České republice v rozporu s profesní etikou advokáta, a tyto klienty pak zastupují před soudy, kde se snaží pro klienta vysoudit maximální možnou částku. Soudy jsou tak mnohdy

---

⁵⁶ WEHRLI Daniel: *Contingency Fees/Pactum De Palmario „Civil Law Approach“* (2008) 26 ASA Bulletin str. 241–258

zatěžovány absurdními spory o astronomické finanční částky a dále tím, že advokáti, vedeni vidinou vysoké odměny, často velmi tvrdě prosazují i neoprávněné zájmy svých klientů. Domnívám se, že tento americký problém není způsoben tím, že mají advokáti legální možnost získat odměnu v podobě podílu na výsledku řízení, nýbrž je způsoben morálkou a současným stavem americké společnosti. Z tohoto důvodu nemohu souhlasit s názory, které odsuzují tento způsob stanovení odměny jako nemorální či jako příčinu zahlcování soudů absurdními spory. Dle mého názoru je především na soudech, jak se k tomuto problému postaví. Česká justice zatím i přes mnohé výhrady, které můžeme mít k jejímu fungování, zastává při posuzování podobných sporů střízlivý postoj, takže u nás není příliš mnoho grandiózních případů, kdy by bylo žalobci přisouzeno několikamilionové odškodnění za to, že např. nebyl obchodním řetězcem předem varován, že nadměrné požívání hamburgerů může způsobit obezitu.⁵⁷ Domnívám se, že každý ze způsobů, jak rozšířit dostupnost právní pomoci, je třeba bránit. Pokud tento způsob stanovení odměny pomůže i několika málo jedincům k tomu, aby se domohli spravedlnosti, pak je zcela jistě legitimní a je třeba jej zachovat.

Odměna za úkon

Odměna může být také stanovena pevnou sazbou za provedení určitého úkonu. Co se považuje za úkon právní služby, je zakotveno v ustanovení § 11 advokátního tarifu. Jedná se třeba o vypracování písemného podání soudu (žaloby, odvolání, vyjádření apod.), vypracování smlouvy atd. Je nutné však podotknout, že v tomto případě není advokát vázán taxativním výčtem úkonů, které je možné považovat za úkon právní služby dle advokátního tarifu, neboť zde se jedná o smluvní odměnu a je proto na smluvních stranách, co budou za takový úkon považovat. Nejčastěji se však jedná o

---

⁵⁷ Je nutné však upozornit na to, že v USA je možné získat takovéto astronomické částky také díky institutu „*punitive damages*“, který je zaveden v některých státech USA. Jedná se o jakousi sankční náhradu škody, která má výrazně represivní účinek. Často bývá k tomuto k tomuto institutu nesprávně připodobňována smluvní pokuta. Zde je však třeba upozornit na to, že institut smluvní pokuty má u nás funkci paušalizované náhrady škody a zejména že smluvní pokuta musí být přiměřená. V případě, že bude výše smluvní pokuty nepřiměřená, pak ji soud může snížit (v obchodněprávních vztazích), nebo ji soud nepřizná pro rozpor s dobrými mravy (v občanskoprávních vztazích). Blíže ke konceptu *punitive damages* viz Wells, Michael Lewis, *A Common Lawyer's Perspective on the European Perspective on Punitive Damages* (July 1, 2009). University of Georgia School of Law Legal Studies Research No. 09-11; Louisiana Law Review

přípravu různých smluv (kupních, darovacích, o narovnání apod.), posouzení návrhů smluv či zakládání obchodních společností.

Tento způsob odměny bývá nejčastěji využíván pro drobné klienty, kteří přijdou za advokátem s žádostí o radu v jedné konkrétní záležitosti, např. potřebují pomoci s přípravou kupní smlouvy na nemovitost, posoudit návrh smlouvy předložený jim protistranou apod. Výhodou pro klienta je, že má přesnou představu, kolik ho bude jím požadovaná právní pomoc stát a že za své peníze obdrží právě jím požadovanou službu. Advokáti se k tomuto typu odměny uchylují nejčastěji v určitých rutinních případech, se kterými mají dostatek zkušeností a nemusí jim věnovat příliš mnoho času. Zkušenému advokátovi nezabere vypracování obvyklé smlouvy o převodu obchodního podílu příliš mnoho času, proto je pro něj výhodné, přistoupit na tuto úkonovou odměnu, kdy dostane zapláceno za výsledek, nikoli za čas skutečně strávený přípravou smlouvy.

Paušální odměna

Advokát se s klientem může rovněž dohodnout na tzv. paušální odměně. Odměna je pak stanovena pevnou paušální částkou za opakující se časové období, zpravidla měsíc, a to bez ohledu na rozsah poskytnutých právních služeb.

Paušální odměna je vhodná především pro klienty, kteří mají pravidelnou potřebu právních služeb v určitém stabilním rozsahu. Za paušální odměnu jsou klientovi poskytovány právní služby bez ohledu na jejich rozsah v daném období. Výhodou pro klienta může být jistá předvídatelnost a stabilní výše výdajů na právní služby, a to i v situacích, kdy v důsledku vyšší potřeby právních služeb by byl jinak nucen nést nárazově podstatně vyšší náklady na právní služby. Advokátovi pak paušální odměna přináší jistotu stabilního pravidelného příjmu, a to i v případě, kdy klient příliš právních služeb nevyžaduje.

Záloha

Advokát je oprávněn od klienta požadovat přiměřenou zálohu na odměnu za poskytování právních služeb. Etický kodex stanoví, že při posuzování přiměřenosti

zálohy se přihlíží kromě střízlivého odhadu celkové odměny též k předpokládaným hotovým výdajům. Záloha představuje určitou část odměny advokáta, která je zaplácena předem a slouží advokátovi zejména k pokrytí prvotních nezbytných nákladů spojených s poskytnutím právní služby. V případě, že klient nesloží advokátem požadovanou zálohu, je to dle zákona o advokacii jeden z důvodů pro odstoupení od smlouvy o poskytování právních služeb. Poskytnutou zálohu je advokát pochopitelně povinen vyúčtovat, a to nejpozději v souvislosti s ukončením poskytování právních služeb.

Z judikatury:

„Nevyhovění výzvě klienta k předložení vyúčtování poskytnuté zálohy je závažným porušením povinnosti advokáta. Advokát je povinen na požádání podat klientovi úplné vysvětlení ohledně účtu, který mu v právní věci vystavil.“⁵⁸

„Advokát, který, ač vyzván klientem, nevrátí svěřené doklady a nevyúčtuje převzatou zálohu, se dopouští kárného provinění.“⁵⁹

Předpokládaná kalkulace výše smluvní odměny

V případě, že si strany zvolily jako způsob odměny odměnu časovou a advokát ve smlouvě provedl předběžný odhad její celkové výše, ukládá zákon o advokacii advokátům povinnost předem písemně upozornit klienta na podstatné překročení původně odhadnuté výše odměny. V případě, že advokát klienta předem písemně neupozorní, nemůže se domáhat zaplacení té části odměny advokáta, o kterou byl původní odhad její výše překročen.

Zákon chrání klienta i ve svém dalším ustanovení, když stanoví, že pokud advokát nevykoná právní služby ve sjednaném rozsahu, pak se jeho odměna poměrně krátí. Toto ustanovení se vztahuje na všechny možné způsoby sjednávání odměny, tedy nejen na odměnu časovou. Je proto jistě vhodné, aby se strany pro tento případ ve smlouvě dohodly na způsobu, kterým se bude odměna krátit, aby se předešlo případným

---

⁵⁸ Rozhodnutí kárného senátu ČAK č. 6/94, Sbíрка kárných rozhodnutí ČAK – Bulletin advokacie zvl. č. 6/04, str. 142.

⁵⁹ Rozhodnutí kárného senátu ČAK č. 20/00, Sbíрка kárných rozhodnutí ČAK – Bulletin advokacie zvl. č. 6/02, str. 46.

komplikacím. I v tomto případě je nutné dodržet požadavek přiměřenosti, krácení odměny by mělo být spravedlivé vůči oběma stranám.

Z judikatury:

„Mandátní smlouva uzavřená mezi advokátem a klientem, obsahující ustanovení, podle něhož její ukončení klientem zakládá právo advokáta požadovat odměnu ve stejné výši jako při úplném vyřízení věci, je v rozporu s dobrými mravy i stavovskými předpisy.“⁶⁰

Přiměřenost smluvní odměny

Advokátní tarif nikterak neupravuje, jak vysoká může být smluvní odměna. Zde je nutné aplikovat ustanovení čl. 10 odst. 2 a 3 etického kodexu, které uvádí, že smluvní odměna musí být přiměřená a stanovuje určitá kritéria pro posouzení přiměřenosti. Tato kritéria může rozdělit na kritéria objektivní a kritéria subjektivní.

Za objektivní kritérium můžeme považovat požadavek, že odměna nesmí být ve zřejmém nepoměru k hodnotě a složitosti věci. Hodnotu věci je třeba posuzovat obdobně jako tarifní hodnotu ve smyslu ustanovení § 8 advokátního tarifu, tedy jako výši peněžitého plnění nebo cenu věci anebo práva a jejich příslušenství v době započetí úkonu právní služby. Složitost věci se pak odvíjí od věci samotné, zejména záleží na tom, o jakou problematiku se jedná. Jinak náročné bude vypracování kupní smlouvy týkající nemovitosti a něco jiného bude vypracování komplexního souboru smluv týkající se poskytování telekomunikačních služeb.

Etický kodex dále demonstrativně uvádí některá kritéria subjektivní:

- ❖ poměr vyjednávacích schopností a možností obou smluvních stran – předpokládá se, že advokát není s klientem v rovném postavení, neboť advokát má zpravidla větší znalosti a zkušenosti,

---

⁶⁰ Rozhodnutí kárného senátu ČAK č. 3/05, Sbírnka kárných rozhodnutí ČAK – Bulletin advokacie zvl. č. 5/06, str. 63.

- ❖ informovanost klienta o poměrech na trhu právních služeb – na advokáta se často obrací jedinci v kritických životních situacích, kteří nejsou znalí práva a neví, jaká je praxe na trhu právních služeb; neznalosti těchto jedinců i jejich tísnivého postavení by pak mohl advokát snadno zneužít, což by bylo v rozporu s advokátní etikou,
- ❖ speciální znalosti, zkušenosti, pověst a schopnosti advokáta – renomovaný advokát se značným množstvím zkušeností sídlící v Praze si zcela jistě může říci o vyšší odměnu, než mladý začínající advokát bez výraznějších zkušeností se sídlem na malém městě,
- ❖ povaha a doba trvání vztahů mezi advokátem a klientem – lze očekávat, že v případě dlouhodobé spolupráce naroste mezi stranami důvěra, což může provázet zvýšení odměny, např. v podobě mimořádné odměny za úspěšné ukončení věci (tzv. success fee),⁶¹
- ❖ časové požadavky klienta na vyřízení věci – lze legitimně očekávat, že v případě, že klient požaduje přednostní vyřízení své věci, bude advokát požadovat vyšší odměnu, neboť bude s nejvyšší pravděpodobností muset odložit práci na jiných případech,
- ❖ obtížnost a novost skutkových a právních problémů spojených s věcí – pokud se jedná o mimořádně složitý případ, který bude vyžadovat nejen studium spisového materiálu, ale i speciálních právních předpisů a literatury, lze považovat požadavek advokáta na vyšší odměnu za legitimní,
- ❖ pravděpodobnost, že v důsledku převzetí věci klienta bude advokát muset odmítnout převzetí jiných věcí – v případě, že záležitost klienta vyčerpá advokáta natolik, že nebude schopen převzít jiné věci, je rozumné očekávat, že bude požadovat vyšší odměnu, aby si vynahradil ztráty z odmítnutých případů.

Z judikatury:

„Je kárným proviněním advokáta účtovat palmáre vzhledem k nepatrnosti kauzy tak vysoké, že tato skutečnost vzbudí dojem upřílišněné příkrosti vůči klientovi.“⁶²

⁶¹ Dlouhodobá spolupráce však může mít i opačný efekt, může vést ke snížení odměny, např. v podobě slevy za věrnost.

⁶² Kárné rozhodnutí Advokátní komory v Čechách, dis. 85/1934, Bulletin advokacie 4/1998, str. 80.

„Advokát, který jednostranně určil částku své odměny, která evidentně není v poměru k vykonané právní pomoci a k užítku jeho klienta, advokát, který přiměl svého klienta proti jeho vůli, aby uznal přiměřenost takového honoráře, je kárně odpovědný.“⁶³

3.3.2 Mimosmluvní odměna

Pokud se klient s advokátem nedohodnou na smluvní odměně, uplatní se podpůrná právní úprava tzv. mimosmluvní odměny, která je stanovena v advokátním tarifu. Mimosmluvní odměna je upravena v ustanoveních §§ 6-12. Tato ustanovení o mimosmluvní odměně se použijí také pro výpočet odměny advokáta ustanoveného soudem a ve výjimečných případech při rozhodování o nákladech řízení.⁶⁴ O mimosmluvní odměně je advokát povinen informovat klienta pouze v případě, pokud ten o to požádá.

Pro výpočet mimosmluvní odměny jsou rozhodující dva pojmy: tarifní hodnota a úkon právní služby. Advokát je placen podle toho, kolik úkonů právní služby v dané věci vykonal. Každý úkon právní služby je pak ohodnocen určitou finanční částkou, jejíž výše závisí na výši tarifní hodnoty. Celková odměna advokáta je pak rovna součtu finančních částek za jednotlivé úkony právní služby.

Není mým záměrem zde vyčerpávajícím způsobem popsat veškeré detaily právní úpravy mimosmluvní odměny, ale nastíním, jakým způsobem institut mimosmluvní odměny funguje.

Z judikatury:

„Je-li účastníku řízení ustanoven zástupcem advokát, platí jeho hotové výdaje a odměnu za zastupování stát. Stát se v takovém případě de facto ocitá v roli advokátova klienta, a tudíž i jejich vzájemný vztah je nutno posuzovat podle příslušných ustanovení advokátního tarifu, protože vyhláška č. 484/2000 Sb., jakožto zvláštní právní předpis,

⁶³ Kárné rozhodnutí Italské advokátní komory, Bulletin advokacie 6-7/1997, str. 99.

⁶⁴ Jedná se o případy, na které dopadá ustanovení § 151 odst. 2 o.s.ř., kde takovýto postup odůvodňují okolnosti případu.

odměnu ustanovenému advokátovi neurčuje. Ustanovenému advokátu proto přísluší odměna vypočtená dle příslušných ustanovení podle advokátního tarifu a jiný postup v takovém případě není možné považovat za správný a spravedlivý. Krajský soud při rozhodování v dané věci nesprávnou interpretací jednoduchého práva, resp. aplikací nesprávného právního předpisu, neuznal stěžovatelčin nárok mající majetkovou povahu a vyplývající z právního předpisu, čímž zasáhl do jejího základního práva na legitimní očekávání nabytí majetku.“⁶⁵

Tarifní hodnota

Tarifní hodnotou je určitá finanční částka, která se odvozuje od hodnoty předmětu právní služby. Za tarifní hodnotu se považuje výše peněžitého plnění, cena věci, práva nebo závazku, a to včetně příslušenství. Hodnota věci se zjišťuje k době započetí úkonu právní služby. V případě, že se na advokáta obrátí klient s žádostí o pomoc při koupi nemovitosti za 10.000.000,-Kč, bude tarifní hodnotou právě hodnota předmětné nemovitosti, tedy 10.000.000,-Kč.

Advokátní tarif stanoví také pravidla pro výpočet tarifní hodnoty v určitých specifických případech. Zde uvedu pro ilustraci jen některá z nich. Např. pokud je předmětem právní služby opětující se plnění, stanoví se tarifní hodnota jako součet těchto jednotlivých plnění. Jde-li však o dlouhodobější plnění, slovy advokátního tarifu o plnění na dobu delší než pět let, stanoví se tarifní hodnota jako pětinasobek ročního plnění. Takovýmto případem může být zastupování klienta v řízení o stanovení výživného, kdy klient, kterým bude zletilé, avšak nezaopatřené dítě, bude požadovat po svém rodiči výživné ve výši 5.000,-Kč měsíčně. V dané záležitosti půjde o dlouhodobé plnění,⁶⁶ tarifní hodnota tedy bude představovat pětinasobek ročního plnění, tedy 300.000,-Kč. Jiným specifickým případem je vypořádání společného jmění manželů, kdy advokátní tarif stanoví, že je tarifní hodnota rovna polovině hodnoty všech jednotlivých věcí, pohledávek a závazků, které strany učinily předmětem vypořádání.

---

⁶⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 4. 2006, čj. IV ÚS 763/05, Sbíрка nálezů a usnesení ÚS 41/2006, str. 79.

⁶⁶ Vyživovací povinnost rodičů k dětem trvá do té doby, pokud děti nejsou samy schopny se živit (viz ustanovení § 85 odst. 1 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině).

V záležitostech dědických se pak za tarifní hodnotu považuje čistá hodnota dědického podílu klienta.

Vzhledem ke skutečnosti, že některé věci není možné ocenit v penězích, stanoví advokátní tarif pro tyto penězi neocenitelné záležitosti specifickou tarifní hodnotu. Vzhledem k značnému množství takovýchto případů, kdy musí být tarifní hodnota stanovena normativně, se i zde omezím jen na některé ilustrativní příklady. Ve věcech péče o nezletilé, ve věcech opatrovnických osvojení se za tarifní hodnotu považuje částka 1.000,-Kč. V určovacích žalobách⁶⁷ je tarifní hodnotou částka 25.000,-Kč. Při zastupování ve správním řízení včetně řízení o přestupcích nebo o jiných správních deliktech se považuje za tarifní hodnotu částka 5.000,- Kč. V případě obhajoby v trestních věcech je tarifní hodnota diferencována podle závažnosti trestního činu (podle horní hranice trestu odnětí svobody) a činí od 1.000,-Kč do 50.000,-Kč. Advokátní tarif pak obsahuje také podpůrné ustanovení, podle něž se bude postupovat v případech tímto tarifem neupravených, pokud není možné hodnotu věci nebo práva vyjádřit v penězích, nebo lze-li ji zjistit jen s nepoměrnými obtížemi. V takovém případě je stanoveno, že se za tarifní hodnotu považuje částka 5.000,-Kč.

Z tarifní hodnoty se pak vypočítá odměna za jeden právní úkon advokáta. Advokátní tarif vždy stanoví, že pro tarifní hodnotu v daném rozmezí, činí odměna za jeden úkon právní služby určitou částku, např. pro tarifní hodnotu od 5.000,-Kč do 10.000,-Kč činí odměna za jeden úkon 1.500,-Kč. U vyšších částek tarifních hodnot je výpočet odměny o něco složitější. Např. u tarifní hodnoty přesahující 10.000.000,-Kč činí odměna 48.300,-Kč a 40,-Kč za každých započatých 100.000,-Kč, o které hodnota převyšuje 10.000.000,-Kč. Celková výše odměny se pak již vypočítá jednoduše, neboť se sečtou příslušné odměny za jednotlivé právní úkony.

Z judikatury:

„Z ustanovení § 9 odst. 3 písm. a) vyhlášky č. 177/1996 Sb. jednoznačně vyplývá, že částka 10.000,-Kč se považuje za tarifní hodnotu ve věcech určení neplatnosti právního

---

⁶⁷ Tedy v žalobách na určení, zda tu je právní vztah nebo právo, pokud je zde naléhavý právní zájem (viz ustanovení § 80 písm. c) o.s.ř.).

úkonu, jen pokud předmětem tohoto úkonu je věc nebo plnění penězi neocenitelné. Lze tedy dovodit, že pokud je věc nebo plnění, které je předmětem daného právního úkonu, penězi ocenitelné, pak se tato částka 10.000,-Kč za tarifní hodnotu nepovažuje. S ohledem na skutečnost, že citovaný právní předpis rozlišuje situace, kdy je předmět právního úkonu, o jehož platnosti je vedeno soudní řízení, penězi ocenitelný, a kdy nikoliv, pak není možné vycházet z názoru, že vždy, když je předmětem řízení určení neplatnosti smlouvy, nelze tento předmět penězi ocenit. Je tedy třeba v každém konkrétním případě zkoumat, zda lze předmět právního úkonu (tj. plnění) ocenit, a v závislosti na tom stanovit i výši náhrady nákladů.“⁶⁸

Úkon právní služby

Nyní se budu věnovat pojmu úkon právní služby, neboť z výše uvedeného vyplývá, že ten je spolu s pojmem tarifní hodnoty pro stanovení výše mimosmluvní odměny zásadní. Advokátní tarif obsahuje v ustanovení § 11 taxativní výčet úkonů, které je možné považovat za úkony právní služby dle advokátního tarifu. Tento výčet není možné dle stávající judikatury rozšiřovat ani s poukazem na odstavec 3 tohoto ustanovení, který stanoví, že za úkony právní služby neuvedené v předcházejících odstavcích náleží odměna jako za úkony, jimž jsou svou povahou a účelem nejbližší. Pokud advokát vykonává pro klienta činnost neuvedenou v ustanovení §11 advokátního tarifu a s klientem nemá jinou dohodu, nemůže klientovi tuto činnost nijak účtovat.

První odstavec ustanovení § 11 advokátního tarifu obsahuje seznam úkonů, za které náleží advokátovi odměna v plné výši. Jedná se o následující činnosti:

- ❖ převzetí a příprava zastoupení nebo obhajoby na základě smlouvy o poskytnutí právních služeb,
- ❖ první porada s klientem včetně převzetí a přípravy zastoupení nebo obhajoby, je-li klientovi zástupce nebo obhájce ustanoven soudem,
- ❖ další porada s klientem přesahující jednu hodinu,
- ❖ písemné podání soudu nebo jinému orgánu týkající se věci samé,

---

⁶⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15. 1. 2003, čj. I ÚS 712/01, Sbíрка nálezů a usnesení ÚS 29/2003, str. 41.

- ❖ účast při vyšetřovacích úkonech v přípravném řízení, a to za každé započaté dvě hodiny,
- ❖ prostudování spisu při skončení vyšetřování, a to za každé dvě započaté hodiny,
- ❖ účast při úkonu správního nebo jiného orgánu, účast na jednání před soudem nebo jiným orgánem, a to za každé započaté dvě hodiny,
- ❖ sepsání právního rozboru věci,
- ❖ jednání s protistranou, a to za každé dvě započaté hodiny,
- ❖ návrh na předběžné opatření (před zahájením řízení), odvolání proti rozhodnutí o předběžném opatření a vyjádření k nim,
- ❖ odvolání, dovolání, návrh na obnovu řízení, stížnost proti rozhodnutí o návrhu na obnovu řízení a vyjádření k nim,
- ❖ podnět k podání stížnosti pro porušení zákona a vyjádření k této stížnosti,
- ❖ sepsání listiny o právním úkonu.

Odstavec druhý ustanovení § 11 advokátního tarifu vyjmenovává právní úkony, za něž je advokát oprávněn vyúčtovat pouze 50% vypočtené odměny:

- ❖ návrh na předběžné opatření (po zahájení řízení), návrh na zajištění důkazu nebo dědictví,
- ❖ návrh na opravu odůvodnění, na odstranění následků zmeškání lhůty a na změnu rozhodnutí odsuzujícího k plnění v budoucnu splatných dávek nebo k plnění ve splátkách,
- ❖ odvolání proti rozhodnutí, pokud nejde o rozhodnutí ve věci samé, a vyjádření k takovému odvolání,
- ❖ návrhy a stížnosti ve věcech, ve kterých se rozhoduje ve veřejném zasedání, a vyjádření k nim, s výjimkou odvolání, návrhu na obnovu řízení a podnětu ke stížnosti pro porušení zákona,
- ❖ jde-li o výkon rozhodnutí, za první poradu s klientem včetně převzetí a přípravy zastoupení, za sepsání návrhu na zahájení řízení, vyjádření k návrhu, zastupování při jednání a sepsání odvolání proti rozhodnutí,
- ❖ účast při jednání, při kterém došlo pouze k vyhlášení rozhodnutí,
- ❖ účast při přípravě jednání.

K jednotlivým úkonům právní služby existuje velmi rozsáhlá judikatura. Ustanovení o mimosmluvní odměně se v praxi nejčastěji využívají v trestním řízení, když je zapotřebí určit odměnu ustanoveného obhájce. Z tohoto důvodu se také většina judikátů zabývá trestněprávní materií a úkony učiněnými v rámci trestního řízení. Mnohé z těchto judikátů však lze analogicky aplikovat i v civilním řízení, proto některé z nich uvádím níže.

Z judikatury:

„Zpětvzetí žaloby i souhlas protistrany s tímto zpětvzetím je písemné podání soudu týkající se věci samé... I když advokát zastupuje dvě nebo více osob, náleží mu paušální odměna pouze za jeden úkon právní služby, jestliže se tato náhrada vztahuje pouze k jednomu tarifnímu úkonu.“⁶⁹

„Odměna advokáta za sepis vyjádření k odvolání nepřísluší, jestliže advokát ve vyjádření neuvedl žádnou novou okolnost týkající se skutkových nebo právních úvah, a je nepochybné, že takové vyjádření nebylo potřebné k účelnému bránění práva žalovaného.“⁷⁰

„Do doby účasti na jednání před soudem, tedy do úkonu právní služby, lze zahrnovat jen ty přestávky, kdy jednání bylo přerušeno na dobu 30 minut a kratší. Pokud je jednání přerušeno na dobu delší než 30 minut, včítá se doba přerušení do času promeškaného v souvislosti s poskytnutím právní... Časové úseky soudního jednání oddělené přestávkami delšími 30 minut se sčítají.“⁷¹

„Požaduje-li advokát zaplacení úkonů, které advokátní tarif vůbec nezná, jedná nečestně, nesvědomitě, snižuje důstojnost advokátního stavu a dopouští se tak závažného kárného provinění.“⁷²

---

⁶⁹ Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 23. 2. 2001, čj. 62 Co 5/2001, Bulletin advokacie 6-7/2001, str. 74.

⁷⁰ Rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 23. 11. 1998, čj. 15 Co 556/98, Bulletin advokacie 6-7/1999, str. 87.

⁷¹ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 3. 1997, čj. 8 To 24/1997, Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek NS 2/1998, str. 59.

⁷² Rozhodnutí kárného senátu ČAK č. 19/03, Sběrka kárných rozhodnutí ČAK – Bulletin advokacie zvl. č. 6/04, str. 113.

Zvýšení a snížení mimosmluvní odměny

Advokátní tarif pamatuje i na případy, kdy by výše odměny vypočtená podle shora nastíněných pravidel nebyla spravedlivá, a to jak ve vztahu k advokátovi, kdy advokát musel vynaložit při poskytování právních služeb značné úsilí, tak i ke klientovi, pokud např. advokát zastupuje společně více osob v jediném řízení, čímž má ve vztahu k druhému klientovi značně usnadněnou pozici při poskytování právních služeb (např. studium podkladů, které jsou společné pro oba klienty, mu nezabere tolik času jako studium jednotlivých podkladů pro dva různé klienty).

Nejprve se budu věnovat možnému zvýšení mimosmluvní odměny. Advokátní tarif stanoví, že v případě, kdy advokát vykonával úkony mimořádně obtížné, např. pokud bylo při poskytování právní služby zapotřebí použít cizího práva či cizího jazyka, pokud se jednalo o úkony časově náročné apod., může advokát zvýšit mimosmluvní odměnu až na trojnásobek. Časově náročným bude takový úkon, který byl vykonáván mimo pracovní dobu kanceláře advokáta. Dle ustálené judikatury půjde vždy o časově náročný úkon, dojde-li k němu ve večerních či nočních hodinách, o víkendech a svátcích. Advokát je však povinen doložit, proč nemohl takový úkon vykonat v obvyklé pracovní době (např. zde byla naléhavá a neočekávaná žádost klienta o poskytnutí právní konzultace, a to v pozdních nočních hodinách). Určitým specifickým případem je situace, kdy v soudním řízení dojde ke spojení dvou nebo více věcí ke společnému projednání, ač toto spojení není vyžadováno zákonem (jedná se tedy o spojení z důvodů vhodnosti). Pokud soud spojí více dosud samostatných věcí do jediného řízení, znamená to pro advokáta, že již nemůže nadále účtovat mimosmluvní odměnu za úkony v každé z těchto věcí, nýbrž jen jednou, a to podle věci s nejvyšší tarifní hodnotou.⁷³ Advokátní tarif pak stanoví, že v takovéto situaci se zvyšuje mimosmluvní odměna o polovinu mimosmluvní odměny, jež by jinak náležela v ostatních spojených věcech.

Advokátní tarif pamatuje i na opačné případy, tedy na snížení mimosmluvní odměny. Musíme zde rozlišovat dva případy snížení mimosmluvní odměny, snížení fakultativní a obligatorní. Prvním případem je fakultativní snížení mimosmluvní odměny. Vyhláška

---

⁷³ Analogicky k ustanovení § 8 odst. 3 AT.

stanoví, že advokát je oprávněn snížit mimosmluvní odměnu až o polovinu. Případy, kdy tak může učinit, vyhláška ani stavovské předpisy neupravují. Může se tak jednat o vstřícné gesto advokáta k jeho dlouhodobému klientovi, či tak může advokát učinit z důvodů sociálních apod. Jinou situací je obligatorní snížení mimosmluvní odměny, neboť zde právní předpis nedává advokátovi na výběr, zda odměnu sníží, či nikoli, nýbrž stanoví, že v určitých případech se odměna advokáta snižuje. Tak je stanoveno, že pokud jde o společné úkony při zastupování nebo obhajobě více osob, náleží advokátovi za každou takto zastupovanou osobu odměna snížená o 20%. Avšak v případě, že by tyto společně zastupované osoby vystupovali jako nerozdílní společníci, bylo by použití tohoto ustanovení dle stanoviska Komory považováno za neetické. V takovémto případě by měl advokát účtovat odměnu jen jednou. Se snížením mimosmluvní odměny souvisí i absorpční ustanovení advokátního tarifu, podle kterého advokátovi náleží při obhajobě v trestním řízení vedeném pro trestné činy spáchané v souběhu pouze odměna stanovená pro trestný čin s nejvyšší trestní sazbou. Ke stejnému závěru bychom mohli dojít výkladem, neboť by bylo neetické, aby advokát účtoval odměnu za každý z těchto trestných činů, když jsou projednávány zpravidla v jediném řízení. Na závěr nesmím opomenout ustanovení § 15 a advokátního tarifu, které zakotvuje další případ obligatorního snížení mimosmluvní odměny, když stanoví, že mimosmluvní odměna za úkony právních služeb, které advokát jako ustanovený obhájce v trestním řízení poskytl po 1. říjnu 1997, se snižuje o 10 %. Toto ustanovení bylo přijato novelou advokátního tarifu v roce 1997 jako reakce na povodně, které v tomto roce napáchaly na území České republiky značné škody. Toto ustanovení mělo pomoci státu snížit náklady spojené s právním zastupováním osob v trestním řízení, neboť odstraňování následků škod způsobených povodněmi si vyžádalo značné a nepředvídané výdaje ze státního rozpočtu.⁷⁴ Z výše uvedeného je zřejmé, že účel tohoto ustanovení se již naplnil a že se toto v současné době jeví jako nepotřebné. Otázkou však zůstává, zdali se najde politická vůle toto ustanovení zrušit, neboť díky tomuto ustanovení stát ročně ušetří nemalou částku, kterou by jinak musel vynaložit na odměnu ustanoveným obhájcům. Můj názor na toto ustanovení je značně vyhraněný, neboť se domnívám, že toto je typický příklad legislativního paskvilu, kterým se zákonodárce snažil zcela nekonceptně vyřešit náhlý nedostatek finančních prostředků, a to tak, že

---

⁷⁴ Papež, V. a kol.: *Předpisy o odměňování advokátů*. Zvláštní číslo Bulletinu advokacie září 2006, Praha: Česká advokátní komora, 2006, str. 73.

k tomuto účelu přijal právní předpis, kterým vložil toto předmětné ustanovení do přechodných a závěrečných ustanovení advokátního tarifu. Nemohu souhlasit s tímto řešením, neboť právní předpis se má vyznačovat určitou obecností a stálostí, a proto není možné jeho upravovat konkrétní záležitosti a řešit dočasné problémy, které se mohou vyskytnout. Pro náhodného čtenáře, který se bude zabývat materií advokátního tarifu bez znalosti okolností, za kterých byl tento tarif přijímán, bude toto ustanovení postrádat jakékoli opodstatnění a logiku. V případě, že je úmyslem zákonodárce ponechat tento případ snížení mimosmluvní odměny i nadále v platnosti, měl by takovéto snížení řádně odůvodnit a zejména tak učinit koncepčnějším způsobem (např. novelizací ustanovení § 12 advokátního tarifu).

Z judikatury:

„Samotná skutečnost, že ve věci bylo nutno provést větší množství úkonů právní pomoci, než je obvyklé, neznamená, že jde o věc mimořádně obtížnou ve smyslu §17 odst. 1 vyhlášky č. 270/1990 Sb., o odměnách advokátů a komerčních právníků za poskytování právní pomoci. Za takovou věc je možno považovat jen trestní věc, ve které jde o řešení velmi náročných právních otázek.“⁷⁵

3.4 Náhrady spojené s poskytováním právních služeb

Výše jsem se zabývala způsoby stanovení odměny advokáta, ať již na základě smlouvy o poskytování právních služeb, či vypočtené dle ustanovení advokátního tarifu o mimosmluvní odměně. Takto stanovená odměna však pro klienta nepředstavuje celkovou částku, kterou za poskytnutí právní služby zaplatí. Můžeme říci, že takto stanovená odměna představuje svým způsobem čistou odměnu advokáta za jeho služby. K této odměně je advokát oprávněn připočítat některé položky. Advokát zejména může po klientovi požadovat náhradu účelně vynaložených nákladů spojených s poskytováním právních služeb. Těmito náklady jsou: hotové výdaje advokáta (např. soudní poplatky, poštovní poplatky), cestovní výdaje advokáta a náhrada za

---

⁷⁵ Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 12. 9. 1994, čj. 3 To 471/94, Soudní rozhledy 2/1995, str. 42.

promeškaný čas. Podmínkou účtování těchto nákladů je, že se jedná o účelně vynaložené náklady, tedy o náklady, kterých bylo zapotřebí, aby byla právní služba řádně poskytnuta. Ke své odměně je pak advokát oprávněn přičíst příslušné DPH, pokud je jeho plátcem podle zvláštního právního předpisu. O daňových aspektech poskytování právních služeb bude pojednáno níže.

3.4.1 Náhrada hotových výdajů advokáta

Nejprve se budu zabývat náhradou hotových výdajů advokáta. Jak jsem již uvedla, hotovými výdaji advokáta jsou zejména soudní a jiné poplatky, poštovné, telekomunikační poplatky, náklady na pořízení opisů a fotokopií, znaleckých posudků a jiných odborných vyjádření apod., to vše za předpokladu, že byly vynaloženy účelně. Tyto výlohy jsou zpravidla hrazeny v průběhu poskytování právní pomoci advokátem, který je pak přeúčtuje klientovi, a to způsobem stanoveným ve smlouvě o poskytování právních služeb.

Náhrada skutečně vynaložených nákladů

Jedním ze způsobů, jak je možné advokátovi nahradit náklady, které vynaložil v souvislosti s poskytováním právní služby, je náhrada skutečně vynaložených nákladů. Advokát je pak povinen klientovi předložit příslušné doklady o výši těchto nákladů a jejich uhrazení advokátem, čímž jsou jednotlivé náklady přesně specifikovány a klient tyto náklady ve skutečně vynaložené výši uhradí.

Paušální náhrada nákladů

Jinou možností je paušální náhrada nákladů. Advokát se s klientem může ve smlouvě o poskytování právních služeb dohodnout, že klient bude advokátovi hradit měsíčně určitou paušální částku jako náhradu hotových výdajů a advokát nebude oprávněn po klientovi požadovat úhradu nákladů nad rámec této částky. Klient pak není oprávněn požadovat po advokátovi písemnou specifikaci jednotlivých skutečně vynaložených nákladů. Domnívám se, že použití paušální náhrady nákladů je zejména vhodné

v případě dlouhodobé spolupráce advokáta s klientem, kdy má klient jistotu, že nebude muset vynakládat vyšší výdaje na právní zastoupení v případě, kdy dojde k neočekávaným komplikacím a v souvislosti s poskytováním právních služeb bude třeba vynaložit vyšší náklady. Pro advokáta je stanovení paušální náhrady nákladů zpravidla vždy výhodné, neboť mu odpadá povinnost vést evidenci jednotlivých nákladů a provádět jejich pravidelná vyúčtování. Při sjednávání výše paušálu jsou smluvní strany vázány zásadou přiměřenosti, přičemž přiměřenost se posuzuje s ohledem na povahu věci, jež je předmětem právní služby a také na předpokládané výdaje, které bude třeba při poskytování právních služeb v takovéto věci vynaložit.

Režijní paušál

V případě, že se advokát s klientem ve smlouvě nedohodl na způsobu vyúčtování náhrady hotových výdajů, má advokát dvě možnosti: buď bude klientovi účtovat skutečně vynaložené náklady, nebo může zvolit tzv. režijní paušál. Advokátní tarif stanoví tento režijní paušál ve výši 300,-Kč za jeden úkon právní služby. Režijní paušál se vztahuje však jen na vnitrostátní poštovné, místní hovorné a přepravné. Je tedy možné, že advokát bude klientovi kromě režijního paušálu účtovat i zbývající hotové výdaje ve skutečně vynaložené výši, např. soudní poplatky, náklady na znalecký posudek apod. Tento režijní paušál náleží advokátovi za každý úkon právní služby dle advokátního tarifu, a to bez ohledu na povahu tohoto úkonu (zda se jedná o úkon, za který náleží advokátovi odměna v plné či poloviční výši).⁷⁶ Za společné úkony právní služby ve smyslu ustanovení § 12 odst. 4 advokátního tarifu⁷⁷ pak náleží advokátovi režijní paušál za každou zastupovanou osobu v plné výši, i když mimosmluvní odměna advokáta jako taková je ze zákona snížena. K tomuto výkladu je nutné dojít s ohledem na znění uvedeného ustanovení, neboť se zde hovoří o úkonech v množném čísle, z čehož je zřejmé, že se jedná o více úkonů a režijní paušál pak náleží za každý z těchto úkonů. Výkladem a contrario pak je zřejmé, že pokud zákonodárce v uvedeném ustanovení zakotvil obligatorní snížení odměny advokáta za společné úkony právní

---

⁷⁶ Viz ustanovení § 11 odst. 1 a 2 AT.

⁷⁷ Ustanovení § 12 odst. 4 AT zní: Jde-li o společné úkony při zastupování nebo obhajobě dvou nebo více osob, náleží advokátovi za každou takto zastupovanou nebo obhajovanou osobu mimosmluvní odměna snížená o 20 %.

služby a nikoli snížení výše režijního paušálu, pak režijní paušál náleží advokátovi v plné výši.

3.4.2 Cestovní výdaje

Náhrada cestovních výdajů advokáta se v prvním případě řídí smlouvou o poskytování právních služeb. V případě, že smlouva o náhradě cestovních výdajů mlčí, použije se subsidiární úprava advokátního tarifu, které stanovuje, že není-li dohodnuto jinak, řídí se výše náhrady cestovních výdajů právními předpisy o cestovních náhradách. V současné době upravuje cestovní výdaje zákoník práce (zákon č. 262/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů), a to v části sedmé. Advokát je tak oprávněn účtovat za splnění zákonných podmínek cestovní náklady, které jsou uvedeny v ustanovení §156 zákoníku práce, zejména náhradu jízdných výdajů, výdajů za ubytování, stravné a nutné vedlejší výdaje.⁷⁸

Co se týká náhrady jízdných výdajů, zde je třeba rozlišovat dvě situace: použití hromadných dopravních prostředků dálkové přepravy či taxislužby, nebo použití vlastního vozidla advokáta. V prvním případě je klient povinen uhradit advokátovi náklady v prokázané výši (např. dle předloženého jízdního dokladu). V případě, že se advokát s klientem dohodne na použití vlastního osobního automobilu, je klient povinen hradit advokátovi tzv. amortizaci vozidla (tj. náhrada za opotřebení dopravního prostředku) a náhradu za spotřebované pohonné hmoty. Amortizace vozidla činí v současné 3,90 Kč za každý ujetý kilometr.⁷⁹ Náhrada výdajů za spotřebované pohonné hmoty se vypočítá jako násobek ceny pohonné hmoty a množství spotřebované pohonné hmoty. Cena pohonných hmot se pak prokazuje dokladem o nákupu pohonných hmot,

---

⁷⁸ Uvedené ustanovení obsahuje i další druh cestovní náhrady, a to náhradu jízdných výdajů k návštěvě člena rodiny. Domnívám se, že toto ustanovení nelze pro náhradu nákladů advokáta aplikovat s ohledem na povahu výkonu advokacie jako svobodného povolání. Ustanovení zákoníku práce se v první řadě týkají výkonu závislé práce, kdy zaměstnanec je povinen vykonávat práci podle pokynů zaměstnavatele, který jej rovněž může vyslat na služební cestu mimo místo výkonu práce. Advokacie je svobodným povoláním, advokát je sice povinen řídit se pokyny klienta, avšak tím jsou míněny pokyny týkající se věci, ve které je poskytována právní pomoc (např. zda má advokát podat odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně, zda má vznést námitku podjatosti apod.). Pokud advokát jede na služební cestu, činí tak zpravidla na základě domluvy s klientem, v žádném případě nemůže klient advokátovi přikázat, kdy a kam má jet. Takovýto výklad by popíral základní princip advokacie jakožto svobodného povolání.

⁷⁹ Viz ustanovení § 157 odst. 4 písm. b) zákona č. 94/1963 Sb., zákoník práce.

popřípadě může být použito ceny stanovené v prováděcím právním předpise.⁸⁰ Spotřeba pohonné hmoty se pak vypočítá podle údajů o spotřebě uvedených v technickém průkazu použitého vozidla.

Z judikatury:

„Použije-li ustanovený obhájce osobního automobilu k cestě za úkonem právní pomoci do místa, které není totožné se sídlem jeho advokátní kanceláře, jde vždy o účelně vynaložené cestovní výdaje...a obhájci proto přísluší náhrada výdajů spojených s touto cestou...“⁸¹

Otázka náhrady stravného není a dlouhou dobu nebyla právní praxí přijímána jednoznačně. K této otázce existuje značně nejednotná judikatura, kdy některé soudy nárok na stravné přiznávají a jiné nikoli. Stanovisko ČAK k této problematice je takové, že advokát má nárok na náhradu stravného za splnění zákonem stanovených podmínek. Výše stravného je pak stanovena prováděcím předpisem.⁸²

Z judikatury:

„Ustanovený obhájce má v rámci hotových výloh nárok též na stravné podle obecných předpisů.“⁸³

„Ustanovený obhájce nemá v rámci hotových výdajů nárok na stravné.“⁸⁴

„Advokátu náleží v rámci náhrady cestovních výdajů i stravné při splnění dalších podmínek tehdy, jestliže délka pracovní cesty je delší než 12 hodin.“⁸⁵

---

⁸⁰ Tímto předpisem je v současné době vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 451/2008 Sb., kterou se pro účely poskytování cestovních náhrad mění sazba základní náhrady za používání silničních motorových vozidel a stravné a stanoví průměrná cena pohonných hmot.

⁸¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 11. 1995 sp. zn. 2 Tzn 10/95, Právní rozhledy 5/1996, str. 216.

⁸² Tímto předpisem je v současné době rovněž vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 451/2008 Sb., kterou se pro účely poskytování cestovních náhrad mění sazba základní náhrady za používání silničních motorových vozidel a stanoví průměrná cena pohonných hmot.

⁸³ Rozhodnutí Městského soudu v Praze z 26. 5. 1998 sp. zn. 8 To 222/98, Bulletin advokacie 2/1999, str. 63.

⁸⁴ Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. 11. 1998 sp. zn. 4 Po 74/98, Bulletin advokacie 3/1999, str. 46.

⁸⁵ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 18. 9. 2002, sp. zn. 5 To 100/2003, BA 11-12/2003, str. 95.

Ohledně případné náhrady výdajů za ubytování a náhrady nutných vedlejších výdajů lze říci toliko, že by měly být uhrazeny ve skutečně prokázané výši. I zde je na místě připomenout, že se musí jednat o účelně vynaložené náklady, které byly zapotřebí k účelnému uplatnění práva. Zcela jistě nebude účelně vynaloženým nákladem cena ubytování soudem ustanoveného advokáta v luxusním pětihvězdičkovém hotelu, pokud bylo možné sehnat i jiné standardní a zejména levnější ubytování.

3.4.3 Náhrada za promeškaný čas

Za splnění podmínek stanovených v ustanovení § 14 advokátního tarifu má advokát nárok na náhradu za promeškaný čas v souvislosti s poskytnutím právní služby. Zde advokátní tarif rozlišuje tři možné situace.

- ❖ První z nich je poskytování právních služeb mimo místo sídla advokáta. V takovémto případě má advokát nárok na náhradu za čas strávený cestou do tohoto místa a zpět, a to ve výši 100 Kč za každou započatou půlhodinu.
- ❖ Dalším případem je zpoždění zahájení jednání před soudem nebo jiným orgánem, jestliže toto zpoždění činí více než 30 minut. I v tomto případě má advokát nárok na náhradu ve výši 100 Kč za každou započatou půlhodinu.
- ❖ Může také nastat situace, kdy se advokát účastní jednání, které je odročeno bez projednání věci, či se může advokát dostavit k jednání, které se nekonalo, aniž byl o tom advokát včas předem vyrozuměn. V takovémto případě náleží advokátovi náhrada za čas promeškaný v souvislosti s poskytnutím právní služby ve výši jedné poloviny mimosmluvní odměny. Pokud však bylo jednání odročeno nebo se nekonalo z důvodů spočívajících na straně jeho klienta a byly-li tyto důvody advokátovi známy nejméně dva dny před termínem jednání, náleží mu náhrada ve výši jedné čtvrtiny mimosmluvní odměny.

Advokát si samozřejmě může s klientem domluvit jiný způsob náhrady nákladů za promeškaný čas. Takovouto dohodnutou náhradu však nelze uplatňovat jako součást nákladů soudního řízení.

3.5 Daňové aspekty poskytování právních služeb

Zákon o advokacii stanoví, že v případě, kdy je advokát nebo obchodní společnost plátcem daně z přidané hodnoty, náleží advokátovi nebo společnosti k odměně a náhradám rovněž částka odpovídající této dani, kterou jsou povinni advokát nebo společnost z odměny a z náhrad odvést podle zvláštního právního předpisu. Tímto právním předpisem je zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.

Advokát je v souladu s ustanovením § 5 zákona o dani z přidané hodnoty vždy osobou povinnou k dani, neboť je osobou, která samostatně uskutečňuje ekonomickou činnost. Ne však každý advokát musí být plátcem DPH. V souladu s ustanovením § 6 odst. 1 zákona o dani z přidané hodnoty není plátcem DPH advokát, jehož obrat za posledních 12 měsíců nepřesáhl částku 1.000.000,-Kč. V případě, že advokátův obrat přesáhne tuto hranici, je advokát povinen se zaregistrovat u příslušného finančního úřadu, čímž se stane plátcem od prvního dne třetího měsíce následujícího po měsíci, ve kterém překročil stanovený obrat (ustanovení § 94 odst. 1 zákona o dani z přidané hodnoty). Pokud vykonává advokát advokacii ve sdružení, pak je pro účely určení povinnosti odvádět DPH rozhodující celkový obrat sdružení, nikoli jeho jednotlivých členů.

Poskytování právních služeb je pak předmětem základní sazby daně ve výši 19%. Advokáti, kteří jsou plátcem DPH, jsou pak oprávněni k částce, kterou účtují jako odměnu za poskytování právních služeb (tj. odměna, náhrada nákladů a náhrada za promeškaný čas), připočíst 19% DPH.

Advokátní tarif pak ukládá advokátovi, který je plátcem daně z přidané hodnoty, povinnost předložit soudu nebo jinému orgánu, u kterého uplatňuje ve jménu svého klienta náklady řízení, své osvědčení o registraci plátce daně z přidané hodnoty. Pokud advokát vykonává advokacii v obchodní společnosti, pak je povinen předložit osvědčení o registraci této obchodní společnosti.

4. Odměna advokáta jako součást nákladů řízení

V této kapitole se budu zabývat odměnou advokáta z jiné perspektivy, a to z pohledu náhrady nákladů řízení. V občanském soudním řízení sporném platí zásadně princip úspěchu ve věci, který znamená, že strana, která byla ve sporu úspěšná, má právo na náhradu nákladů řízení vůči straně, která ve sporu prohrála. Občanský soudní řád obsahuje demonstrativní výčet možných nákladů řízení. Jedním z těchto nákladů je i odměna za zastupování. Je to logické, neboť klient byl nucen vynaložit nemalou částku na náklady svého právního zastoupení, proto by mu tyto náklady měly být v případě, že měl ve věci úspěch, určitým způsobem refundovány.

4.1 Stanovení paušální sazby výše odměny podle vyhlášky č. 484/2000 Sb.

V občanském soudním řízení tedy náklady právního zastoupení představují část nákladů řízení; toto výslovně stanoví ustanovení § 137 odst. 2 o.s.ř. Současně je však stanoveno, že součástí náhrady nákladů není odměna celá (respektive náklady na právní zastoupení skutečně vynaložené), ale pouze jen odměna v rozsahu stanoveném zvláštním právním předpisem. Tímto předpisem je vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení a kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška o paušální sazbě odměny stanovuje, jak již její název napovídá, paušální sazby odměny pro řízení v jednom stupni. Výše sazby odměny je závislá na předmětu řízení, stanoví se podle hodnoty předmětu sporu (peněžitá částka nebo z ceny jiného penězi ocenitelného plnění, které je předmětem řízení), anebo podle druhu projednávané věci. Domnívám se, že není smysluplné se zde zabývat všemi detaily, neboť vyhláška je svým způsobem určitým sazebníkem, kdy jsou pro různé případy stanoveny různé sazby odměny. Lze konstatovat, že ve většině případů je pro stanovení odměny rozhodující

hodnota předmětu sporu (obdoba tarifní hodnoty dle advokátního tarifu). Vyhláška pak stanoví obdobně jako advokátní tarif pro různá rozmezí hodnoty sporu určitou částku jakožto odměnu. Např. pokud před soudem prvního stupně probíhá spor o zaplacení 8.450,-Kč a žalobce, který byl v tomto řízení zastoupen advokátem, bude úspěšný, bude mu přiznána náhrada nákladů za zastupování advokátem ve výši 9.000,-Kč. V určitých specifických případech pak vyhláška stanovuje způsob, jak vypočítat hodnotu předmětu sporu, např. ve věcech vypořádání společného jmění nebo jiného majetku manželů se za předmět řízení považuje polovina hodnoty vypořádávaného majetku a závazků, popřípadě dalších hodnot. Obdobně jako v případě advokátního tarifu i zde se vyskytují situace, kdy není možné předmět sporu ocenit penězi. V těchto případech stanoví vyhláška konkrétní částku, která bude přiznána jako náhrada nákladů řízení za zastupování. Např. v žalobách na určení vlastnického práva k nemovitosti činí sazba odměny částku 20.000,-Kč, ve věcech rozvodu manželství 5.000,-Kč apod. I zde nalezneme zbytkovou klauzuli, která nám pomůže stanovit výši odměny v případech, na které vyhláška nepamatovala (tato sazba odměny je v současné době 9.000,-Kč). Dále zákonodárce pamatoval na matematická pravidla pro výpočet odměny (pravidla pro zaokrouhlování apod.),⁸⁶ na případy, kdy došlo ke spojení více věcí ke společnému projednání,⁸⁷ i na případné zvýšení či snížení paušální odměny.⁸⁸

Je však zapotřebí se zmínit, že ne vždy musí soud při rozhodování o nákladech řízení postupovat podle vyhlášky o paušální sazbě odměny. Občanský soudní řád upravuje tři situace, kdy se namísto vyhlášky o paušální sazbě odměny použije jiný postup.⁸⁹

- ❖ Pokud soud přiznává náklady řízení účastníkovi, který byl v řízení zastoupen soudem ustanoveným advokátem, je neúspěšná protistrana povinna nahradit tyto náklady státu. V tomto případě soud nepostupuje při rozhodování o nákladech řízení podle vyhlášky o paušální sazbě odměny, nýbrž podle ustanovení o mimosmluvní odměně obsažených v advokátním tarifu.
- ❖ Obdobně může rozhodnout soud v případě tzv. separace nákladů. Soud může rozhodnout o náhradě nákladů řízení, které vznikly výlučně zaviněním nebo

---

⁸⁶ Viz ustanovení § 16 VPSO.

⁸⁷ Viz ustanovení § 17 VPSO.

⁸⁸ Viz ustanovení §§ 18 a 19a VPSO.

⁸⁹ Viz ustanovení § 151 odst. 2 o.s.ř.

náhodou, a to bez ohledu na výsledek řízení, tak, že uloží jejich náhradu účastníkům nebo jejich zástupcům, kteří tyto náklady zavinili, nebo jež postihla náhoda, která způsobila vznik takových nákladů. I v tomto případě určí soud náhradu nákladů podle příslušných ustanovení advokátního tarifu o mimosmluvní odměně.

- ❖ Posledním případem je možnost soudního uvážení, neboť občanský soudní řád stanoví, že pokud to okolnosti případu odůvodňují, postupuje se podle ustanovení zvláštního právního předpisu o mimosmluvní odměně (tj. podle advokátního tarifu). Jedná se o situace, kdy by použití paušálních sazeb nebylo z nějakého důvodu spravedlivé, např. advokát musel v řízení vykonat vyšší množství právních úkonů, v důsledku čehož by paušální odměna byla nepřiměřeně nízká oproti náročnosti poskytnutých právních služeb. Podle dosavadní judikatury však takovou okolností případu nemůže být případná jednoduchost určitého druhu sporů nebo jiných právních věcí.

Domnívám se, že úmyslem zákonodárce při přijímání vyhlášky o paušální sazbě odměny byla snaha zjednodušit postup soudu při výpočtu nákladů řízení v případě, kdy byl účastník, který měl ve věci úspěch, zastoupen advokátem. V důsledku této právní úpravy však vznikla značně nepřehledná situace, kdy existují dva obdobné právní předpisy týkající se odměňování advokátů, přičemž jeden se uplatní ve vztahu mezi advokátem a klientem a druhý mezi účastníky soudního řízení. Existuje zde však ještě jedna dichotomie, která spočívá v nepoužití vyhlášky o paušální sazbě odměny ve správním soudnictví oproti civilnímu soudnictví. Soudní řád správní totiž ve svém ustanovení § 35 odst. 2 stanoví, že pokud je účastník zastoupen advokátem, náleží za zastupování odměna, pro jejíž určení se užije, nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak, obdobně zvláštní právní předpis, jímž jsou stanoveny odměny a náhrady advokátům za poskytování právních služeb, tj. advokátní tarif. Při rozhodování soudu ve správním soudnictví o nákladech řízení je tak úspěšný účastník zvýhodněn oproti úspěšnému účastníkovi v civilním řízení, neboť tomuto druhému budou náklady řízení přiznány podle vyhlášky o paušální sazbě odměny (a tato paušální částka bývá zpravidla nižší, než výše mimosmluvní odměny). Dle mého názoru zde existuje ještě další problém, který způsobuje vyhláška o paušální sazbě odměny. Paušální sazba nákladů může

v určitých situacích působit i jako překážka přístupu ke spravedlnosti. Představme si situaci, že je zde potencionální spor o zaplacení částky 2.500,-Kč a potencionální žalobce není příliš majetnou osobou. V případě, že nebude žalobce ve sporu z jakéhokoli důvodu úspěšný a protistrana bude zastoupena advokátem, hrozí mu, že bude muset uhradit náklady řízení ve výši 6.000,-Kč (podotýkám, že toto jsou pouze náklady za právní zastoupení, celkové náklady budou pravděpodobně vyšší). Ponechme stranou, že občanský soudní řád pohlíží na tento spor jako na bagatelní (tj. mj. s důsledkem nepřipustnosti odvolání se proti rozhodnutí v takovéto věci). Ze zcela patrného nepoměru mezi žalovanou částkou a případnými náklady řízení je zřejmé, že někteří jedinci budou velice zvažovat, zdali svůj, byť oprávněný nárok zažalují u soudu či nikoliv, neboť ne vždy je rozhodnutí soudu v dané věci zcela předvídatelné a žalobce nikdy nemá jistotu, že mu bude jeho nárok soudem přiznán. Je možné argumentovat, že pro takovéto případy je zde ustanovení § 150 o.s.ř., které umožňuje soudu, aby v případech mimořádného zřetele hodných náhradu nákladů řízení zcela nebo zčásti nepřiznal. Použití tohoto ustanovení je však zcela na úvaze soudu, proto účastník nemá jistotu, že v důsledku neúspěchu ve věci neutrpí závažnou finanční újmu spočívající v povinnosti uhradit náklady řízení. S ohledem na výše uvedené se domnívám, že zmíněný dualismus týkající se právní úpravy odměňování advokátů je potřeba odstranit. Měl by existovat pouze jeden advokátní tarif, podle kterého by se stanovovala mimosmluvní odměna advokáta, která by představovala určitou právními předpisy uznanou spravedlivou odměnu advokáta v běžných případech. Co se týče způsobu stanovení takovéto odměny, zdali by to bylo podle počtu úkonů, či určitou paušální částkou, popř. kombinací obojího (podle počtu úkonů, avšak max. určité procento z tarifní hodnoty), to již ponechám na zkušenějších odbornících. Mělo by však jít o takovou odměnu, která by byla spravedlivá pro obě strany, ne příliš nízká, aby demotivovala advokáty a ne zase příliš vysoká, aby se nestala překážkou pro získání právní pomoci potřebnými. Takto stanovená odměna by pak byla soudy přiznávána i jako náhrada nákladů právního zastoupení s obdobným důsledkem jako je tomu nyní, že rozdíl mezi skutečně vynaloženou a přiznanou částkou za právní zastupování by nesl klient ze svého.

Z judikatury:

„Okolností případu, která ve smyslu ustanovení § 151 odst. 2 o. s. ř. odůvodňuje určení výše odměny advokáta podle ustanovení zvláštního předpisu o mimosmluvní odměně, není jednoduchost určitého druhu sporů.“⁹⁰

„Rozhodnutí soudu o nákladech řízení musí být vždy řádně zdůvodněno. Nepostačí pouhý odkaz na příslušné ustanovení občanského soudního řádu. Nedodržením této zásady je porušeno právo účastníků na spravedlivý proces podle čl. 36 Listiny základních práv a svobod.“⁹¹

4.2 Ostatní náklady spojené s řízením

Je zapotřebí si uvědomit, že odměna za zastupování je jen jedním z nákladů řízení, které může soud úspěšné straně sporu přiznat. V této paušální sazbě totiž nejsou zahrnuty soudní poplatky, náhrada hotových výdajů advokáta ani daň z přidané hodnoty. Všechny tyto položky mohou být uplatněny jako náklady řízení, pokud bude jejich existence podložena příslušnými doklady (např. jízdním dokladem, účetním dokladem apod.). Často bývá uplatňován režijní paušál, kdy advokáti uplatňují náhradu hotových výdajů podle počtu úkonů právní služby v paušální výši 300,-Kč za jeden úkon.

Z judikatury:

„Výčet možných nákladů v ustanovení § 137 OSŘ je jen příkladný a mezi náklady řízení patří i jiné zde neuvedené náklady, pokud vznikly účastníku v souvislosti s určitým konkrétním řízením a jinak by mu nevznikly. Souvislost vzniku těchto nákladů s určitým řízením musí prokázat ten, kdo se domáhá jejich náhrady.“⁹²

---

⁹⁰ Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 17. 1. 2003 sp. zn. 36 Co 99/2002, Sbíрка rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu ČR 7/2004, str. 292.

⁹¹ Rozhodnutí Ústavního soudu ČR ze dne 30. 10. 2001 sp. zn. II ÚS 444/01, Sbíрка nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR, 24/2001, str. 197.

⁹² Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 12. 1996 sp. zn. 5 Cmo 228/96, Právní rozhledy 5/1997, str. 265.

Závěrem je důležité zdůraznit, že náhrada nákladů řízení (tj. včetně náhrady nákladů za zastupování) náleží klientovi, pokud smlouva o poskytování právních služeb neobsahuje jiné ujednání. Advokát je pouze platebním místem, neboť k jeho rukám je dle rozhodnutí soudu povinna neúspěšná protistrana povinna náhradu nákladů uhradit, avšak náhrada nákladů řízení byla přiznána klientovi, proto je advokát povinen klientovi tuto částku přeúčtovat. Je však možné, aby se advokát s klientem dohodl, že bude tato částka započtena oproti nároku advokáta na smluvní odměnu. Jednostranný zápočet ze strany advokáta je však vyloučený a zakládal by kárnou odpovědnost advokáta.

Z judikatury:

„Výrok soudu o tom, že náhrada nákladů řízení má být zaplacená advokátu (k jeho rukám), je pouze určením platebního místa; osobou, již byla náhrada nákladů řízení přiznána, je účastník řízení. Advokáta proto při uplatňování takové pohledávky nelze ani v konkursu považovat za dlužníka věřitele.“⁹³

---

⁹³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 6. 1998 sp. zn. Cpjn 19/08, Sbirka rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu ČR 7/98, str. 358.

5. Právní pomoc poskytovaná advokáty

Nyní se budu více věnovat právní pomoci v užším smyslu, tedy poskytování právních služeb lidem v obtížné životní situaci. Tato obtížná situace může nejčastěji spočívat v nedostatku finančních prostředků, kdy se určitá osoba nemůže domoci právní pomoci, protože nemá dostatek financí, aby zaplatila odměnu advokáta. Nesmíme však zapomínat na situace, kdy se osoba potýká s jiným problémem, a to s odmítnutím poskytnutí právní služby ze strany advokátů. Jak jsem již výše uvedla, advokát zásadně není povinen právní služby poskytovat všem, může si svobodně vybrat, komu právní služby poskytne a komu nikoli. Je logické, že v praxi si advokáti vybírají zejména zajímavější (a také lukrativnější) případy, např. upřednostní poskytnutí právní služby významné obchodní společnosti, která se soudí se svým dodavatelem o náhradu škody, než Františkovi Novákovi v jeho sousedském sporu s Petrem Novotným.

5.1 Poskytování právních služeb bez nároku na honorář

Již několikrát bylo zmíněno, že jedním z principů advokacie je poskytování právních služeb za úplatu. To však neznamená, že by se advokát nemohl rozhodnout poskytnout v určitém specifickém případě právní služby za sníženou odměnu, popřípadě úplně bezplatně. Jednalo by se o určitý druh charity ze strany advokáta. Poskytování právních služeb bezplatně či za sníženou odměnu však nesmí naplňovat znaky nekalé soutěže. Dobročinnosti advokáta se meze nekladou, a proto se může rozhodnout, že v určitém případě, či případech poskytne právní pomoc klientovi bezplatně. Pro advokáty může být takovéto poskytování právních služeb bez nároku na honorář též výbornou reklamou. Je však zapotřebí říci, že v České republice není tento způsob poskytování právních služeb osobám v obtížné životní situaci tolik rozšířený jako například ve Spojených státech amerických či ve Velké Británii, kde se mnoho advokátů angažuje v tzv. pro bono programech, které zajišťují poskytování právní pomoci pro nemajetné.

Je vhodné se zmínit, že sama Česká advokátní komora se v této oblasti angažuje a poskytuje osobám, které se ocitly v situaci, kdy potřebují právní pomoc, základní právní

poradenství. V jednotlivých regionech na území České republiky organizuje ČAK bezplatné právní poradny, kde jsou v určených dnech a hodinách k dispozici advokáti, kteří jsou připraveni poskytnout občanům drobné právní porady zdarma. Je však zapotřebí upozornit, že se jedná vsuktu jen o základní poradenství, např. ohledně skutečnosti, kdy nejpozději a u kterého soudu je zapotřebí uplatnit nárok (tj. otázky promlčení práva a příslušnosti soudů). Vzhledem ke skutečnosti, že se v této poradně dostane osobě jen opravdu základní informace a k omezeným časovým možnostem (poradny bývají organizovány většinou jeden den v týdnu po dobu cca dvou hodin), tyto právní poradny dle mého názoru nemohou v žádném případě nahradit plnocennou právní pomoc advokáta. Je však nutné přiznat, že každý pokus o rozšíření dostupnosti právní pomoci, byť i jen v nepatrném rozsahu, je značným přínosem.

5.2 Poskytování právních služeb ustanoveným advokátem bezplatně nebo za sníženou odměnu

Jak už bylo uvedeno na začátku, právo na právní pomoc je v současné společnosti považováno za jedno ze základních lidských práv a je zakotveno v mnoha mezinárodních dokumentech. Je tedy zejména povinností státu, aby zajistil na svém území dostupnou právní pomoc osobám, které takovou pomoc potřebují. Systém poskytování bezplatné právní pomoci je v České republice značně rozčleněn. Můžeme říci, že se tato oblast poskytování bezplatné právní pomoci štěpí na dvě hlavní skupiny, a to na poskytování právní pomoci státem (respektive právní pomoc samozřejmě poskytuje advokát, ale náklady s tímto poskytováním spojené hradí stát) a poskytování právní pomoci financované (jak bude níže uvedeno, tak však pouze částečně) Českou advokátní komorou jakožto stavovskou organizací advokátů.

První oblast poskytování bezplatné právní pomoci představuje poskytování právní pomoci soudem ustanoveným advokátem (tzv. ex-offo). Právní základ tohoto řešení obsahují jednotlivé procesní předpisy, v případě občanskoprávního řízení se jedná o ustanovení § 30 o.s.ř., v trestní řízení je to ustanovení § 33 odst. 2 TŘ a ve správním řízení je základem pro ustanovení advokáta soudem ustanovení § 35 odst. 8 s.ř.s. Postup při ustanovování advokáta soudem je ve všech zmíněných případech velmi podobný.

Soud ustanoví advokáta osobě, která o takovéto ustanovení požádá, pokud je to zapotřebí k ochraně jejích zájmů a pokud jsou u ní předpoklady pro osvobození od soudních poplatků. O osvobození od soudních poplatků přitom soud může rozhodnout, odůvodňují-li to poměry účastníka a zároveň z jeho strany nejde o svévolné nebo zřejmě bezúspěšné uplatňování nebo bránění práva. Jedná se tedy o tzv. means and merit test, kdy se zkoumá majetková a příjmová situace žadatele (means) a současně i záležitost, ve které by měla být právní pomoc poskytnuta (merit). Osoba, která žádá soud o ustavení advokáta, tak musí soudu věrohodně doložit údaje o svých finančních, majetkových a sociálních poměrech (k tomuto účelu disponují soudy speciálním formulářem). V případě, že soud rozhodne o ustanovení advokáta zástupcem účastníka,⁹⁴ pak toto rozhodnutí soudu nahrazuje plnou moc, kterou by jinak klient musel svému advokátovi pro účely zastupování v soudním řízení udělit. Odměnu ustanoveného advokáta za zastupování a jeho hotové výdaje, které mu vznikly v souvislosti s poskytováním právních služeb, pak nese stát. Jak již bylo výše uvedeno, odměna ustanoveného advokáta se vypočítá podle ustanovení advokátního tarifu o mimosmluvní odměně. V případě, že účastník zastoupený soudem ustanoveným advokátem byl ve sporu úspěšný, pak je neúspěšná protistrana povinna uhradit státu náhradu nákladů tohoto právního zastoupení. Pro tyto případy se náhrada nákladů právního zastoupení rovněž vypočítává podle ustanovení advokátního tarifu a nikoli podle ustanovení vyhlášky o paušální sazbě odměny jako v ostatních případech.

Druhou možností, jak se domoci právní pomoci, je požádat Českou advokátní komoru o určení advokáta. Právní základ tohoto řešení dostupnosti právní pomoci nalezneme v ustanovení § 18 odst. 2 zákona o advokacii. Osoba může požádat Komoru o určení advokáta v případě, že nesplňuje podmínky pro ustanovení advokáta soudem, její zastoupení advokátem je v dané věci nezbytně nutné a současně jí odmítli poskytnout právní služby nejméně dva advokáti. Jak je vidět, jedná se o mimořádný postup, který by měl být subsidiární k postupu výše uvedenému (ustanovování advokátů soudem). O určování advokátů rozhoduje brněnská pobočka České advokátní komory

---

⁹⁴ O ustanovení zástupce rozhoduje soud usnesením, proti kterému je přípustné odvolání.

ve správním řízení.⁹⁵ Žádost o určení advokáta se podává výhradně písemně a na speciálním formuláři. V případě, že žadatel nemá dostatek finančních prostředků, může žádat o poskytnutí advokáta za sníženou odměnu nebo k bezplatné právní pomoci. V takovém případě musí k žádosti připojit prohlášení, že jeho příjmové, majetkové a sociální poměry odůvodňují poskytnutí bezplatné právní služby. Toto prohlášení se podává opět pouze prostřednictvím zvláštního formuláře, jehož obsah je stanoven vyhláškou ministerstva spravedlnosti.⁹⁶ V rozhodnutí o určení advokáta Komora vymezí věc, v níž je advokát povinen právní služby poskytnout, jakož i rozsah těchto služeb. Mohou zde být stanoveny i další podmínky poskytnutí právních služeb, včetně povinnosti poskytnout právní pomoc bezplatně nebo za sníženou odměnu. Je vhodné upozornit na skutečnost, že rozhodnutí o určení advokáta nenahrazuje plnou moc nutnou k zastupování. Advokát určený Komorou je pak povinen právní službu poskytnout. Existuje zde jen velmi úzký okruh případů, kdy může poskytnutí právní služby odmítnout (viz důvody pro odmítnutí uvedené v ustanovení § 19 zákona o advokacii, nebo jde-li o zjevně bezdůvodné uplatňování nebo bránění práva). Dále je zapotřebí zmínit, že v případě, kdy je advokát podle rozhodnutí Komory povinen poskytnout právní službu bezplatně, není mu odměna za zastupování hrazena ani státem ani Komorou. Určený advokát má pouze možnost žádat u Komory alespoň o příspěvek na částečné pokrytí jeho nákladů (tento příspěvek nekoresponduje s výší odměny za poskytnutou právní službu podle advokátního tarifu). S ohledem na výše uvedené je zřejmé, že advokáti nemají své určování příliš v oblibě, neboť nejenže nedostanou odměnu za své služby, nýbrž ještě musí nést hotové výdaje, které jim při poskytování právní služby vzniknou. Určený advokát je však povinen věnovat se záležitosti takového klienta se stejnou péčí jako záležitostem ostatních klientů. Opačné chování by nebylo v souladu s profesní etikou advokáta a zakládalo by kárnou odpovědnost.

---

⁹⁵ Řízení o žádosti o určení advokáta (bez ohledu na to, o jaký druh poskytnutí právních služeb je žádáno) je řízením podle správního řádu; jedná se o řízení jednoinstanční. Proti rozhodnutí Komory, které nabývá právní moci doručením, je možné podat žalobu podle ustanovení § 65 a násl. soudního řádu správního.

⁹⁶ Vyhláška č. 275/2006 Sb. kterou se stanoví způsob zjišťování příjmových a majetkových poměrů žadatele o určení advokáta Českou advokátní komorou k poskytnutí právních služeb bezplatně nebo za sníženou odměnu.

Z judikatury:

„Určení advokáta opatřením České advokátní komory samo o sobě zastoupení dovolatele v dovolacím řízení nedokládá; listinou, způsobilou toto zastoupení osvědčit, je i zde plná moc.“⁹⁷

„Jestliže advokát, který byl klientovi určen Českou advokátní komorou, se s klientem vůbec nesetká a jedná s ním pouze prostřednictvím svého zaměstnance, závažným způsobem porušuje povinnost advokáta a dopouští se tak kárného provinění.“⁹⁸

---

⁹⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 2. 2004 sp. zn. 20 Cdo 83/2003, Soudní judikatura 3/2004, str. 200.

⁹⁸ Rozhodnutí kárného senátu ČAK č. 1/06, Sbirka kárných rozhodnutí ČAK – Bulletin advokacie zvl. č. 5/08, str. 6.

6. Jiná výdělečná činnost advokáta

Zákon o advokacii ve svém ustanovení § 5 odst. 1 písm. g) omezuje jinou výdělečnou činnost advokáta ve dvou směrech. Advokát zejména nesmí být až na stanovené výjimky v pracovním či služebním poměru a za druhé nesmí vykonávat jinou činnost neslučitelnou s výkonem advokacie.

Nejprve se budu krátce věnovat zákazu vykonávat jinou výdělečnou činnost v pracovním či služebním poměru. Zákon z tohoto zákazu stanoví tři výjimky, a to pokud se jedná o:

- ❖ pracovní poměr k profesní organizaci advokátů,
- ❖ pracovní poměr k advokátovi či právnické osobě oprávněné poskytovat právní služby (tj. výkon advokacie v pracovním poměru jako zaměstnaný advokát),
- ❖ pracovní poměr, jehož předmětem je výkon vědecké, pedagogické, literární, publicistické nebo umělecké činnosti.

Domnívám se, že tento zákaz má své opodstatnění, neboť výkon advokacie je podnikatelskou činností ve smyslu obchodního zákoníku⁹⁹ a advokát je podle téhož předpisu považován za podnikatele.¹⁰⁰ Výkon advokacie je však specifickou podnikatelskou činností, která vyžaduje nejen speciální znalosti a zkušenosti, ale zejména se jedná o činnost, která vyžaduje nezávislost osoby, jež se této činnosti věnuje, neboť nezávislost advokáta je jedním ze základních principů výkonu advokacie. Tato nezávislost není jen privilegiem advokáta, ale je zejména ve prospěch klientů advokáta, kterým se má dostat nezávislého a nestranného právního poradenství. Vzhledem k tomu, že činnost v pracovním či služebním poměru je činností závislou, není možné připustit, aby se advokát kromě advokacie věnoval i jiné výdělečné činnosti v takovém poměru, neboť tato činnost by mohla ohrozit jeho nezávislost při poskytování právních služeb. Tento zákaz však není absolutní, zákonodárce si byl vědom, že existují případy, kdy by důsledné dodržování tohoto zákazu nebylo namístě.

---

⁹⁹ Viz ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 275/2006 Sb., obchodní zákoník (dále také „ObZ“)

¹⁰⁰ Viz ustanovení § 2 odst. 2 písm. c) ObZ.

Proto umožnil, aby advokáti mohli vykonávat určité osvětové činnosti, např. činnost vědeckou či pedagogickou, která pomáhá rozšiřovat právní povědomí, neboť takováto činnost je v zájmu celé společnosti. Jiným případem je institut zaměstnaného advokáta. Zde zákonodárce reagoval na praktickou potřebu, kdy mnoho zejména mladých advokátů nechtělo, nebo nemohlo vykonávat advokacii samostatně, ať již z nedostatku finančních prostředků na provoz vlastní advokátní kanceláře, či z důvodu určité sociální jistoty, kterou pro ně představuje pravidelná mzda oproti nejistým výdělkům osoby samostatně výdělečně činné. Bylo samozřejmě nutné vypořádat se s problémem nezávislosti advokáta v případě výkonu advokacie v pracovním poměru, tato problematika však již přesahuje zaměření této mé práce, proto se jí nebudu podrobněji věnovat.

Druhým omezením pro advokáty představuje zákaz výkonu jiné činnosti, která je neslučitelná s výkonem advokacie. Zde zákonodárce použil neurčitý právní pojem, jehož výklad ponechal zejména na České advokátní komoře, neboť ta rozhoduje o zápisu do seznamu advokátů, o pozastavení výkonu advokacie či o vyškrtnutí ze seznamu advokátů. Na tato rozhodnutí Komory se nevztahují ustanovení správního řádu,¹⁰¹ avšak proti jejímu rozhodnutí je samozřejmě možné podat žalobu u soudu.¹⁰² Česká advokátní komora proto k výkladu toho, co považuje za neslučitelné činnosti, přijala sdělení představenstva České advokátní komory k otázce výkonu činností neslučitelných s výkonem advokacie (toto sdělení bylo uveřejněno ve Věstníku ČAK č. 3/1997).

Obecným pravidlem je, že za neslučitelné je třeba považovat veškeré činnosti, které nejsou v souladu se základními zásadami advokacie, jako je nezávislost advokáta, nadřazenost zájmů klienta nad osobními nebo jinými zájmy advokáta, nepřipustnost omezení nebo vyloučení advokátovy odpovědnosti za jím poskytované právní služby a zájem na zachování cti a vážnosti advokacie. Tak např. bude za neslučitelnou činnost považována činnost vykonávaná na základě dohody o pracovní činnosti, zejména byla-li dohoda uzavřena na dobu neurčitou, a pokud je advokát povinen při výkonu takovéto činnosti dbát pokynů zaměstnavatele. Takováto činnost je v rozporu a s principem

---

¹⁰¹ Viz ustanovení § 55 odst. 1 ZA.

¹⁰² Viz ustanovení § 55b odst. 1 písm. f) ZA.

nezávislosti advokacie. Za neslučitelné s výkonem advokacie se považuje i současné vykonávání činnosti notáře, patentového zástupce, auditora či daňového poradce. Podle bodu 11 tohoto sdělení je pak třeba považovat za neslučitelné s výkonem advokacie veškeré činnosti, které snižují advokáta v očích veřejnosti, vzbuzující pochybnosti o jeho poctivosti nebo jinak poškozující jeho dobré jméno, jakož i dobré jméno advokacie jako celku. Zde bych jako příklad uvedla působení advokáta ve funkci statutárního orgánu společnosti, která provozuje síť pochybných nočních podniků. To, že je advokátovo jméno spojováno s činností, která je většinou společnosti považována za nemravnou a nežádoucí, zcela jistě znevažuje dobré jméno nejen jeho, ale i celé advokacie.

Naopak zásadně za slučitelný s výkonem advokacie je považován výkon činností s advokacii tradičně spojených, jako je např. výkon funkce insolvenčního správce či správce dědictví. Co se týče jiného individuálního podnikání advokáta, to je považováno zásadně za slučitelné, za předpokladu, že jeho předmětem není poskytování právních služeb jinak než výkonem advokacie, pokud touto činností není ohrožena nezávislost advokáta a pokud tato činnost nesnižuje vážnost advokáta či advokátního stavu. Za stejných podmínek je umožněno členství advokáta v obchodních společnostech (např. působení jako společník v.o.s.) či členství v orgánech obchodních společností (např. působení jako jednatel s.r.o., člen dozorčí rady a.s.). Advokát však vždy musí dbát, aby takovouto činností nedocházelo k obcházení zákona o advokacii (tj. aby výkonem této činnosti neposkytoval obchodní společnosti právní pomoc) a aby takováto činnost neporušovala některou z výše uvedených zásad advokacie. Výslovně je stanoveno, že překážkou k výkonu advokacie nemůže být vlastnictví či oprávnění z jakýchkoliv práv k majetku v jakékoliv formě, jakož i správa a hospodaření s tímto majetkem.

V případě, že advokát začne vykonávat činnost neslučitelnou s výkonem advokacie, je povinen tuto okolnost nahlásit Komoře,¹⁰³ která mu následně pozastaví výkon

---

¹⁰³ Viz ustanovení § 29 odst. 2 ZA.

advokacie. Pozastavení výkonu advokacie pak zanikne v okamžiku, kdy advokát přestane vykonávat činnost neslučitelnou s výkonem advokacie.¹⁰⁴

Z judikatury:

„Je porušení povinnosti advokáta, jestliže neprodleně neoznámí České advokátní komoře, že navázal pracovní poměr.“¹⁰⁵

„Kapitálová účast advokáta v obchodní společnosti podnikající v oblasti realit a výkon funkce jednatele v této společnosti není neslučitelná s výkonem advokacie a nepodléhá proto ohlašovací povinnosti vůči ČAK.“¹⁰⁶

---

¹⁰⁴ Viz ustanovení § 9b odst. 1 písm. a) ZA.

¹⁰⁵ Rozhodnutí kárného senátu ČAK č. 8/96, Sbíрка kárných rozhodnutí ČAK – Bulletin advokacie zvl. č. 6/04, str. 152.

¹⁰⁶ Rozhodnutí kárného senátu ČAK č. 1/04, Sbíрка kárných rozhodnutí ČAK – Bulletin advokacie zvl. č. 5/06, str. 8.

7. Současná právní úprava ve světle zahraničních zkušeností

V právní úpravě týkající se odměňování advokátů, která je v současné době platná a účinná na území České republiky, můžeme nalézt mnohé připomínky z minulosti, např. co se týče omezení spojených s podílovou odměnou, existence dalších povinností uložených advokátům prostřednictvím stavovských předpisů, ale i prvky značně pokročilé, jako je umožnění výkonu advokacie ve sdružení či v rámci obchodní společnosti nebo výkon jiné výdělečné činnosti současně s výkonem advokacie. K tomu, abych mohla lépe posoudit naši právní úpravu jako celek, je zapotřebí udělat si malý exkurz za hranice naší republiky a podívat se, jak je tato problematika upravená v některých jiných evropských státech. Pro tyto účely jsem si vybrala Německo, jehož právní řád je zpravidla velmi blízký našemu a Anglii, jakožto zástupce zemí tzv. common law, kde je zpravidla dán větší prostor kontraktační svobodě smluvních stran. Úvodem bych ráda podotkla, že se jedná pouze o stručný nástin některých aspektů těchto vybraných právních řádů, nikoli o vyčerpávající pojednání o dané problematice tak, jak je platná a účinná v dané zemi.

7.1 Právní úprava platná v Německé spolkové republice

V Německu upravuje problematiku odměňování advokátů zejména Zákon o odměňování advokátů ze dne 5. 5. 2004 (Gesetz über die Vergütung der Rechtsanwältinnen und Rechtsanwälte, zkráceně také Rechtsanwaltsvergütungsgesetz, nebo jen RVG) a Spolkový advokátní řád ze dne 1. 8. 1959 (Bundesrechtsanwaltsordnung, zkráceně BRAO). Pro advokáty je rovněž závazný Profesní řád (Berufsordnung), což je stavovský právní předpis a obdoba českého etického kodexu.

Odměňování advokátů v Německu je řešeno na obdobném principu jako v České republice, kdy základem je smluvní odměna a v případě, že se klient s advokátem na odměně nedohodnou, uplatní se právní úprava obsažená v Zákoně o odměňování advokátů. Smluvní odměna zásadně nesmí být nižší než zákonem odměna stanovená v

RVG. Tímto zákazem se německý zákonodárce snaží zamezit neetické cenové válce mezi advokáty. Z tohoto zákazu existují dvě výjimky, a to poskytování právních služeb v mimosoudních záležitostech a v případě vymáhání pohledávek. Úprava smluvní odměny je tedy přísnější, než je tomu v České republice. V případě, že se advokát a klient dohodnou na odměně vyšší, než je odměna zákonná, je nutné, aby takovéto ujednání mělo písemnou formu, jinak je dohoda o odměně neplatná a uplatní se právní úprava mimosmluvní odměny. Podle německého práva jsou dále zakázány jakékoli dohody, podle kterých je výše odměny závislá na výsledku věci nebo na úspěchu advokátova snažení. Tento způsob stanovení odměny je znám v angloamerických zemích pod názvem „no win no fee“. Advokát se v takovémto případě zavazuje, že uhradí veškeré náklady soudního řízení, režijní výlohy nebo náklady jiných účastníků, za což mu v případě, že bude jeho klient ve sporu úspěšný, případně určité procento z vysouzené částky. Stejně tak jsou zakázány i prosté dohody o podílové odměně na výsledku věci (tzv. Erfolgshonorar). Tento způsob odměny bývá označován jako tzv. quota litis nebo také contingency fee.

Mimosmluvní odměna se uplatní v případě, že mezi advokátem a klientem není žádná dohoda o stanovení odměny. Pravidla pro výpočet mimosmluvní odměny se nachází ve výše uvedeném Zákoně o odměňování advokátů (tzv. RVG). Tento zákon kromě obecných ustanovení o odměně obsahuje přílohy, ve kterých je obsažen sazebník platný pro příslušné úkony učiněné advokátem. Mimosmluvní odměna je stanovena různými způsoby, od pevné částky za provedení určitého úkonu, přes určité rozmezí za provedení úkonu. Odměna pak může záviset na hodnotě sporu (tzv. Wertgebühren), nebo je stanovena její určitá minimální a maximální hranice (tzv. Rahmensegebühren). V prvním případě se jedná o obdobu naší tarifní hodnoty, kdy je podle výše tarifní hodnoty stanovena pevná částka výše advokátovy odměny. Ve druhém případě (Betragssahmensegebühren) je pak konečné stanovení odměny na advokátovi, který tak musí učinit spravedlivým způsobem, s ohledem na okolnosti případu, rozsah a náročnost právních služeb, významnost případu a také s ohledem na majetkové a finanční poměry klienta.¹⁰⁷ Kromě toho je zapotřebí vzít v úvahu zvýšené riziko advokátovy odpovědnosti za případné profesní pochybení. Zvláštností je, že

---

¹⁰⁷ Viz ustanovení § 14 odst. 1 RVG.

mimosmluvní odměna je stanovena zvláště pro právní poradenství (právní konzultace a posudky, kdy advokát nezastupuje klienta v soudním řízení) a pro zastupování. Odměna za zastupování je pak dále diferencována podle druhu řízení: civilní řízení, trestní řízení, správní řízení a další řízení.

Kromě odměny má advokát samozřejmě nárok na náhradu nutných vedlejších výdajů. I zde má přednost smluvní ujednání týkající se náhrady nákladů. Není-li dohody mezi advokátem a klientem, uplatní se podpůrně zákonná úprava. Jednotlivé náklady, které je advokát oprávněn účtovat, jsou stanoveny v části sedmé přílohy první RVG.

Co se týče náhrady nákladů soudního řízení, platí v Německu taktéž zásada úspěchu ve věci, tedy že strana, která byla ve sporu úspěšná, má právo na náhradu nákladů soudního řízení vůči neúspěšné protistraně. Výjimkou jsou pracovněprávní záležitosti, neboť platí, že v případě pracovněprávních sporů se náhrada nákladů řízení neuplatní a každá strana musí nést své náklady. Součástí nákladů řízení je rovněž mimo soudních poplatků také odměna advokáta za zastupování. Úspěšné straně může být přiznána odměna za zastupování ve výši mimosmluvní odměny stanovené podle RVG. V případě, že se strana domluvila s advokátem na vyšší než zákonné odměně, musí nést rozdíl mezi soudem přiznanou a skutečně uhrazenou odměnou ze svého.

Z výše uvedeného je patrné, že česká a německá právní úprava odměňování advokátů má mnoho společného. Základem pro stanovení odměny advokáta je jeho smlouva s klientem. Teprve v případě, že smlouva problematiku odměňování neupravuje, použije se subsidiární zákonná úprava, která stanoví výši odměny v konkrétním případě. Výdeje vynaložené na právní zastupování pak jsou uznávány jako součást nákladů soudního řízení a mohou být úspěšné straně v určité výši refundovány.

7.2 Právní úprava platná ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska

Pokud se zde budu zabývat právní úpravou ve Velké Británii, bude se jednat o právní úpravu platnou na území Anglie a Walesu, neboť co se týče Skotska, to má odlišný

právní systém (bližší kontinentálnímu) a také vlastní právní úpravu. V úvodu musím předstíhat, že výkon advokacie tak, jak jej známe v České republice je ve Velké Británii rozštěpen mezi dva druhy právníků, kteří jsou označováni jako solicitor nebo barrister. Solicitor je osoba, která je oprávněna poskytovat právní poradenství klientům a zastupovat je u nižších soudů. Barrister je pak osoba, která je oprávněna zastupovat klienty před všemi soudy, tj. včetně soudů vyšší instance. Obě tyto právnícké profese jsou organizovány na stavovském principu, solicitoři jsou sdruženi v Law Society a barristeri v Bar Council. V posledních letech probíhá ve Velké Británii bouřlivá debata o sloučení obou těchto profesí do jedné, jako je tomu ve většině ostatních evropských zemí, zatím se však nejeví, že by tyto debaty vedly k nějakému konkrétnímu důsledku.

Budu se věnovat zejména odměňování solicitorů, neboť se domnívám, že tito mají blíž k našemu pojetí advokáta jakožto právního zástupce klienta. Nejprve musím podotknout, že právní úprava platná na území Velké Británie je značně nepřehledná, existuje značné množství předpisů, které se jednotlivě značně překrývají. Problematika odměňování solicitorů je upravena zejména v Zákoně o solicitech z roku 1974 (Solicitors Act 1974) a ve stavovském předpisu, kterým je Etický kodex solicitorů (Solicitors' Code of Conduct 2007).

Zákon o solicitech zejména rozlišuje mezi poskytováním právních služeb ve sporných (zastupování v soudním řízení, popř. poskytování právních služeb v souvislosti s takovým řízením) a nesporných záležitostech (ostatní případy poskytování právních služeb). V obou případech zákon upřednostňuje smluvní odměnu, přičemž dohoda týkající se odměny solicitora musí být mít písemnou formu.¹⁰⁸ V nesporných záležitostech může být smlouva o odměně uzavřena kdykoliv před poskytnutím právní služby, v průběhu jejího poskytování či po jejím ukončení.¹⁰⁹ Pokud není takové dohody, uplatní se právní úprava obsažená v podzákoném právním předpise, kterým je Vyhláška o odměně solicitorů v nesporných záležitostech (The Solicitors' Non-Contentious Business Remuneration Order 2009).

---

¹⁰⁸ S. 57 (3) Solicitors Act 1974.

¹⁰⁹ S. 57 (1) Solicitors Act 1974.

Ve Velké Británii je dán značný prostor smluvní svobodě, která je omezena jen některými ustanoveními. Tak např. není možné uzavřít smlouvu, na jejímž základě by se solicitor zřekl své odpovědnosti za škodu, takovéto ujednání by bylo absolutně neplatné.¹¹⁰ Zajímavý je institut přezkoumání výše smluvní odměny soudem. Klient má právo, požadovat přezkoumání smlouvy soudem a ten může v případě, že je odměna stanovená ve smlouvě nepřiměřená, tuto odměnu snížit.¹¹¹

Etický kodex solicitorů stanovuje rozsáhlou informační povinnost. Solicitor je povinen klientovi poskytnout úplné a pravdivé informace o předpokládané výši nákladů spojené s poskytnutím právní služby, zejména o odměně, kterou si za poskytování právní služby účtuje, o možnosti jejího navýšení, způsobu její úhrady, o pravděpodobných vedlejších výdajích, zda má klient nárok na právní pomoc hrazenou z veřejných prostředků aj.¹¹²

Ve Velké Británii se kromě klasických variant smluvní odměny (hodinová odměna, paušální odměna apod.) těší značné oblibě odměna podmíněná výsledkem soudního řízení (tzv. conditional fee). Tato forma odměny je také známá jako „no win, no fee“, a je zapotřebí ji odlišovat od odměny stanovené podílem na výsledku věci (tzv. contingency fee), která je zásadně zakázána.¹¹³ V případě ujednání „no win, no fee“ je odměna stanovená standardním způsobem (např. jako hodinová odměna), avšak její zaplacení je podmíněno tím, že solicitor pro svého klienta spor vyhraje. Jedná se tedy spíše o určitou modifikaci smluvní odměny ve formě odkládací podmínky, než o druh odměny. Pokud je klient ve sporu úspěšný, má solicitor většinou nárok i na dodatečnou odměnu ve formě tzv. success fee.

Odměňování barristerů bylo až do roku 1990 více záležitostí cti než práva, neboť neexistoval zákonný podklad pro smluvní vztah mezi barristerem a klientem. Zákon o soudech a právních službách z roku 1990 (Courts and Legal Services Act 1990) umožnil, aby barristeri mohli uzavírat smlouvy o poskytování právních služeb.¹¹⁴ Nyní

---

¹¹⁰ S. 60 (5) Solicitors Act 1974.

¹¹¹ S. 61 (3)-(4) Solicitors Act 1974.

¹¹² S. 2.03 (1) Solicitors' Code of Conduct 2007.

¹¹³ S. 2.04 Solicitors' Code of Conduct 2007.

¹¹⁴ S. 61 Courts and Legal Services Act 1990.

je tedy základem pro stanovení odměny barristera smlouva a je zapotřebí zmínit, že zde neexistuje žádný právní předpis, který by upravoval mimosmluvní odměnu. Při poskytování právních služeb jsou barristeri kromě zákona vázáni stavovskými předpisy, zejména Etickým kodexem Advokátní komory pro Anglii a Wales (Code of Conduct of the Bar of England and Wales) a dále pak stanovisky, které tato komora vydá. Zajímavostí je, že barrister není povinen poskytnout právní službu do doby, než bude uzavřena smlouva o odměně a popřípadě dokud nebude odměna zaplácena předem.¹¹⁵ Výše odměny pak závisí na zkušenostech barristera, složitosti a časové náročnosti požadované právní služby. Limity smluvní svobody jsou obdobné jako u solicitorů, smluvní odměna může být modifikována v podobě conditional fee a platí zde zákaz odměny stanovené podílem na výsledku věci.

Z tohoto stručného náhledu do úpravy odměňování advokátů ve Spojeném království je zřejmé, že tato problematika je upravena poněkud komplikovaněji, než je tomu v České republice. Kromě množství právních předpisů je třeba zmínit skutečnost, že existuje také celá řada soudních případů týkající se této problematiky. Hlubší analýza by však již přesahovala rozsah a smysl tohoto pojednání. Je zapotřebí zejména zdůraznit, že ve Velké Británii je odměňování postaveno na smluvním základě, kdy hranice pro smluvní volnost nejsou tak přísné, jako je tomu v České republice. Odměna záleží zejména na zkušenostech daného solicitora nebo barristera, na umístění jeho kanceláře a pak na obtížnosti a časové náročnosti daného případu. U nejlepších barristerů se odměny mohou pohybovat v astronomických sumách, které by v našich podmínkách byly odmítnuty jako neetické.

---

¹¹⁵ S. 604 Code of Conduct of the Bar of England and Wales.

Závěr

Ve své práci jsem se pokusila nastínit, že problematika odměňování advokátů není jen marginální záležitostí, jak by se mohlo některým zdát, nýbrž že je třeba této oblasti věnovat značnou míru pozornosti, neboť se jedná o jeden ze základních prvků vztahu advokáta a jeho klienta. O tom, že mnoho i právnicky vzdělaných osob této oblasti nevěnuje dostatečnou pozornost, jsem se mohla přesvědčit i při své snaze získat informace o právní úpravě platné v jiných jurisdikcích. Velmi mě překvapilo, že mnoho studentů práv nemá ani ponětí, jak je v jejich zemi upravena problematika odměňování advokátů, a co mě zarazilo mnohem víc, že většina ani nevěděla, kde podobnou informaci hledat. Přitom mnoho z nich se v budoucnu chce stát advokáty, tak by jistě bylo vhodné, aby znali alespoň v základních obrysech právní úpravu, která bude jistým způsobem limitovat jejich zdroj příjmů.

Snažila jsem se věnovat nejvíce pozornosti smluvní odměně, neboť tu považuji za zásadní a také jako převažující v dnešní době. Hlavním důvodem proč jsem do své práce zařadila i stručný historický exkurz byla skutečnost, že díky tomu může vyniknout, jak se postupem času uvolnila pravidla týkající se odměňování advokátů. V současné době je odměňování postaveno na smluvním základě, kdy zákon stanoví jen určité limity z důvodu ochrany klienta jako slabší smluvní strany, jinak je možné domluvit se na takovém řešení, které bude stranám nejvíce vyhovovat. Určitá omezení také přinášejí stavovské předpisy, a to zejména s ohledem na profesní etiku advokáta.

Co se týče mimosmluvní odměny, pak právní úprava, která je platná a účinná v současné době v České republice, je dle mého názoru značně nepřehledná a bylo by vhodné zejména odstranit dvoukolejnost právní úpravy spočívající v existenci advokátního tarifu a vyhlášky o paušální sazbě odměny. Výpočet mimosmluvní odměny dle advokátního tarifu či výpočet paušální částky představující soudem uznané náklady právního zastoupení pro účely soudního řízení je spojen s nemalými obtížemi i pro mnohé právní profesionály, natož aby byla tato právní úprava přístupná širší veřejnosti. Z tohoto důvodu se domnívám, že by bylo na místě provést podstatnou revizi právní úpravy týkající se této problematiky.

S otázkou odměňování advokátů úzce souvisí i problematika dostupnosti právní pomoci, proto jsem do své práce zařadila i kapitolu pojednávající o možnostech, jak je v České republice zajištěna právní pomoc pro osoby, které se ocitly v tíživé životní situaci a nejsou schopny si z nejrůznějších důvodů sami právní pomoc obstarat. Domnívám se, že je třeba zejména zvýšit právní povědomí české veřejnosti o možnostech, které jim právní řád nabízí k řešení jejich problémů při získávání právní pomoci. Situace v České republice není zdaleka ideální, existují zde však určité prostředky, pomocí nichž mohou osoby získat potřebnou právní pomoc. Problematická je však nedostatečná informovanost veřejnosti, která většinou neví, že zde existují i jiné instituty než je ex-offo advokát pro obžalovaného v trestním řízení.

Problematika jiné výdělečné činnosti advokáta je dle mého názoru velmi zajímavá, neboť advokacie je sice svobodné povolání, avšak jeho výkon je limitován celou řadou právních a zejména pak stavovských předpisů. Těmito předpisy by mělo být zajištěno, aby klient získal kvalitní právní služby a aby se nestal obětí advokátovy snahy o maximalizaci zisku. Z tohoto důvodu je zakázán výkon některých činností, které by mohly vést k ohrožení nezávislosti advokáta, k ohrožení jeho dobré pověsti či pověsti advokacie jako celku, popř. které by mohly vést ke střetu zájmů.

Na závěr jsem se rozhodla pro inspiraci i pro lepší porozumění naší právní úpravě nahlédnout do právních řádů dvou jiných evropských států. Nebylo pro mne příliš velkým překvapením, že právní úprava Německa je značně podobná té naší. Za zmínku stojí zejména důslednější propracovanost týkající se úpravy mimosmluvní odměny a pak přísnější pravidla pro sjednávání smluvní odměny. V případě právní úpravy ve Velké Británii, která je charakteristická rozštěpením výkonu advokacie mezi dvě právní profese, je naopak nejpodstatnější značně rozsáhlá kontraktační svoboda smluvních stran ohledně smluvní odměny. Velmi zajímavá je umožnění dohod „no win, no fee“, kdy je klient chráněn při případném neúspěchu v soudním řízení tak, že v takovém případě není povinen hradit odměnu svému solicitorovi, popř. barristerovi.

V této práci jsem se pokusila zachytit nejdůležitější aspekty odměňování advokátů, problematiky, která zatím není v našich odborných kruzích příliš rozebírána. Pokud tento můj příspěvek pomůže k vyplnění mezery na trhu odborné literatury, popř. podnítit diskuzi o tomto tématu, budu velice ráda, neboť tak bude dosaženo účelu, který jsem při psaní této práce sledovala.

Seznam použitých pramenů

1. Monografie

- BALÍK, Stanislav ml.: *Advokacie včera a dnes*, 1. vyd. Plzeň, Aleš Čeněk, 2000
- BALÍK, Stanislav ml.: *Advokát v EU: právní předpisy o advokacii v zemích Evropské unie*, 1. vyd. Plzeň, Aleš Čeněk, 2004
- BALÍK, Stanislav, KELLER, Radek: *Tradice advokacie v českých zemích: vybrané právní předpisy o advokacii z let 1868-1948*, Zvláštní číslo Bulletinu advokacie, Praha, Česká advokátní komora, 1995
- BĚLOVSKÝ, Petr: *Advokacie a jurisprudence ve starověkém Římě*, 1. vyd. Praha, Karolinum, 2005
- BUREŠ, Jaroslav, DRÁPAL, Ljubomír, KRČMÁŘ, Zdeněk a kol.: *Občanský soudní řád: komentář*, 7. vyd. Praha, C.H. Beck, 2006
- HULVA, Tomáš: *Přehled judikatury ve věcech vyúčtování služeb advokátem*, 1. vyd. Praha, ASPI, 2007
- MACKOVÁ, Alena: *Právní pomoc advokátů a její dostupnost*, 1. vyd. Praha, C.H. Beck, 2001
- MALÝ, Karel a kol.: *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*, 3. přeprac. vyd. Praha, Linde, 2003
- MELICHAR, Jiří: *Sbírka kárných rozhodnutí České advokátní komory 2000-2001*, Zvláštní číslo Bulletinu advokacie červen 2002, Praha, Česká advokátní komora, 2002
- MELICHAR, Jiří: *Sbírka kárných rozhodnutí České advokátní komory 2002-2003*, *Souhrné rejstříky ke kárným rozhodnutím České advokátní komory 1991-2003*, Zvláštní číslo Bulletinu advokacie červen 2004, Praha, Česká advokátní komora, 2004
- MELICHAR, Jiří: *Sbírka kárných rozhodnutí České advokátní komory 2004-2005*, Zvláštní číslo Bulletinu advokacie květen 2006, Praha, Česká advokátní komora, 2006
- MELICHAR, Jiří: *Sbírka kárných rozhodnutí České advokátní komory 2006-2007*, Zvláštní číslo Bulletinu advokacie květen 2008, Praha, Česká advokátní komora, 2008
- PAPEŽ, Vladimír, KOVÁŘOVÁ, Daniela, PREMUS, Roman: *Předpisy o odměňování advokátů*, Zvláštní číslo Bulletinu advokacie září 2006, Praha, Česká advokátní komora, 2006

SCHELLE, Karel, SCHELLEOVÁ, Ilona: *Právní služba*, 2. vyd. Praha, Eurolex Bohemia, 2005

SCHMIDT, Herbert, GEROLD Wilhelm, VON EICKEN Kurt et al: *Rechtsanwaltsvergütungsgesetz: Kommentar*, 18. überarbeitete Auflage München, C. H. Beck, 2008

WINTEROVÁ, Alena a kol.: *Civilní právo procesní*, 5. aktualiz. vyd. Praha, Linde, 2008

2. Periodika

DOSTÁL, Ondřej: *Pactum de quota litis jako způsob určení odměny českého advokáta*, Bulletin advokacie č. 4/2005, str. 24 - 30

JIRÁSKOVÁ, Věra: *Spolkový ústavní soud ke druhým povoláním německých advokátů*, Bulletin advokacie č. 1/1994, str. 33 - 35

KOVÁŘOVÁ, Daniela: *Existuje vztah mezi advokátním tarifem a vyhláškou č. 484/2000 Sb.*, Bulletin advokacie č. 5/2005, str. 32 - 34

ONDRUŠ, Radek: *Bezplatné právní zastupování v České republice (úvaha de lege ferenda)*, Bulletin advokacie, č 6 – 7/2001, str. 49 – 54

3. Internetové zdroje

Internetové stránky České advokátní komory dostupné z:

http://www.cak.cz/pages/index_nosound.html

Internetové stránky německé Spolkové advokátní komory (Bundesrechtsanwaltskammer)

dostupné z: <http://www.brak.de/seiten/01.php>

Internetové stránky anglické Komory solicitorů (Law Society) dostupné z:

<http://www.lawsociety.org.uk/home.law>

Internetové stránky anglické Advokátní komory (Bar Council) dostupné z:

<http://www.barcouncil.org.uk/>

YARROW, Stella: *Conditional Fees*, Hume Papers on Public Policy; 2000, Vol. 8 Issue 3, p1, 10p, dostupné z:

<http://search.ebscohost.com.onelog3.ruk.cuni.cz/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=5062331&site=ehost-live>

WEHRLI Daniel: *Contingency Fees/Pactum De Palmario „Civil Law Approach”* (2008) 26 ASA Bulletin str. 241–258, dostupné z:

<http://www.kluwerlawonline.com.onelog3.ruk.cuni.cz/document.php?requested=document.php%3Fid%3DASAB2008023%26type%3Dhitlist%26num%3D0%23xml%3Dhttp%3A%2F%2Fwww.kluwerlawonline.com%2Fpdfhits.php%3Ftype%3Dhitlist%26num%3D0&id=ASAB2008023&type=hitlist&num=0#xml=http://www.kluwerlawonline.com.onelog3.ruk.cuni.cz/pdfhits.php?type=hitlist&num=0&>

WELLS, Michael Lewis: *A Common Lawyer’s Perspective on the European Perspective on Punitive Damages* (July 1, 2009). University of Georgia School of Law Legal Studies Research No. 09-11; Louisiana Law Review, dostupné z: <http://ssrn.com/abstract=1432574>

Seznam použitých zkratk

AT/advokátní tarif	vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb. o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif)
ČAK/Komora	Česká advokátní komora
ObZ	zákon č. 275/2006 Sb., obchodní zákoník
o.s.ř.	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
s.ř.s.	zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní
TŘ	zákon č. 150/2002 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
VPSO/vyhláška o paušální sazbě odměny	vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení a kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177s/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif)
ZA/zákon o advokacii	zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii

Legal Aspects of the Remuneration of Lawyers

Summary

The purpose of my thesis is to analyse the legal regulation regarding remuneration of lawyers as it is in force in the Czech Republic and to increase public awareness of the subject and by so doing contribute my quota to the general discussion of this problem. I have chosen this topic because I consider it as one of the most important issues concerning the legal relationship between lawyers and their clients and this problem is almost not discussed amongst legal professionals.

The thesis is composed of seven numerated chapters, each of them dealing with different aspects of this problem, plus Introductory and Closing Chapter. The Introductory Chapter proposes the main aims of the thesis and offers explanation of the topic chosen. Conclusions are drawn in the Closing Chapter.

Chapter One defines the basic terminology used in the thesis. The chapter is subdivided into two parts. Part One explains the terms “advocacy” and “lawyer”, Part Two deals with terms “legal service”, “legal aid” and “provision of legal services”.

Chapter Two describes briefly the history of advocacy with regard to history of remuneration.

Chapter Three is the main part and deals with the subject matter of this thesis – remuneration. The whole chapter is provided with an outline of relevant Czech case law. This chapter consists of five parts. Part One focuses on the relevant Czech legislation. Part Two investigates the possible ways of how to determine the fees and is subdivided into two subparts; the first looks at a contract on provision of legal services, and the second one addresses the issue of refusal to provide legal services. Part Three describes the different kinds of fees such as hourly rate, lump sum fee, contingent fee, question of adequacy etc. Part Four is about other additional costs associated with provision of legal services, especially cash expenses of lawyer, travel expenses and

compensation of lost time. The last part of this chapter analyses tax aspects of the provision of legal services.

Chapter Four concentrates on problems resulting from reimbursements of costs after the judicial proceeding. Part One concerns the lump sum of costs regarding legal representation and Part Two mentions other kinds of costs relating to judicial proceeding.

Chapter Five focuses on the question of legal aid, firstly as a matter of pro bono and secondly as a statutory legal aid covered by public funding.

Chapter Six deals with restrictions of other profit-making activities of lawyer as these are laid down by statute or professional ethic.

Chapter Seven is a comparison of the Czech legal provisions and those according to German law and English law. The purpose of this brief excursion is to mention some specialities of foreign law with regard to possible influence on the Czech law in the future.

Seznam klíčových slov (List of Key Words):

odměňování (remuneration)

odměna (fee)

advokát (lawyer, solicitor, barrister)